

STRUKTURA I SADRŽAJ BILJEŠKI UZ FINANCIJSKA IZVJEŠĆA

Eljuga, Ines

Professional thesis / Završni specijalistički

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:792669>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-29**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni specijalistički studij Računovodstvo, revizija i analiza

Ines Eljuga

**STRUKTURA I SADRŽAJ BILJEŠKI UZ
FINANCIJSKA IZVJEŠĆA**

Specijalistički rad sveučilišnog specijalističkog studija

Osijek, 2023.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilišni specijalistički studij Računovodstvo, revizija i analiza

Ines Eljuga

**STRUKTURA I SADRŽAJ BILJEŠKI UZ
FINANCIJSKA IZVJEŠĆA**

Specijalistički rad sveučilišnog specijalističkog studija

JMBAG: 1231

e-mail: ineseljuga@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Ivo Mijoč

Osijek, 2023.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Postgraduate Specialist Study Accounting, Revision and Analysis

Ines Eljuga

**STRUCTURE AND CONTENT OF NOTES TO THE
FINANCIAL STATEMENTS**

Postgraduate final paper

Osijek, 2023.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOST ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
1 ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem daje specijalistički rad isključivo rezultat osobnog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnog vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje - Nekomercijalno - Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskog fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/1 1, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. Izjavljujem da sam autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studentice: Ines Eljuga

JMBAG: 1231

OIB: 65893165773

e-mail za kontakt: ineseljuga@efos.hr

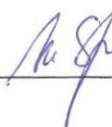
Naziv studija: Poslijediplomski specijalistički studij Računovodstvo, revizija i analiza

Naziv rada: Struktura i sadržaj bilješki uz financijska izvješća

Mentor rada: prof. dr. sc. Ivo Mijoč

U Osijeku, 21.7.2023.

Potpis

Struktura i sadržaj bilješki uz financijska izvješća

SAŽETAK

Na temelju bilješki kao financijskog izvještaja korisnici dolaze do važnih informacija o poduzeću koje obuhvaćaju uspješnost poslovnog subjekta i financijski status poduzeća. Ciljevi i svrha rada vezani su uz utvrđivanje važnosti sastavljanja bilješki u financijskom izvještaju, objašnjenja i analize računovodstvenih politika i njenih promjena, upoznavanje s obvezama kod sastavljanja bilješki i proučavanja povezanosti računovodstvenih politika i bilješki uz financijski izvještaj.

Doprinos i važnost rada prikazana je kroz pojašnjenje stavki iz financijskih izvještaja koje nisu dovoljno obrazložene unutar samog izvještaja. Nadalje, rad predstavlja teorijski doprinos istraživanju korelacije financijskog izvještaja i bilješki uz financijski izvještaj.

Namjera istraživanja obuhvaća pregled i terminološko objašnjavanje pozicija bilance i analizu sekundarnih podataka poduzeća prema kriteriju najvećih prihoda u Republici Hrvatskoj. Provedena je analiza podataka metodom deskripcije za opis ciljeva i korisnika financijskih izvještaja, zatim metoda klasifikacije kod obveza za sastavljanje bilješki i metoda komparacije za uspoređivanje povezanosti računovodstvenih politika i bilješki.

Radom se dolazi do zaključka o prisutnosti ograničenja kod sadržaja bilješki jer poduzeće sastavlja bilješke prema svojim obvezama koje su propisane, nasuprot tome uočen je potencijal u razvoju programske podrške kod sastavljanja bilješki čime bi se ujedno smanjila nesigurnost kod izrade istih.

Ključne riječi: bilješke, računovodstvene politike, korisnici izvještaja, računovodstvena načela, financijski izvještaj.

Structure and content of notes to financial statements

ABSTRACT

Based on the notes as a financial report, users get important information about the company, which includes the success of the business entity and the financial status of the company. The goals and purpose of the postgraduate final paper are related to determining the importance of making notes in financial report, explanations and analysis of accounting policies and their changes, familiarization with obligations when compiling notes and studying the connection of accounting policies and notes to the financial statement.

The contribution and importance of the work is shown through the reinforcement of items from the financial statements which are not sufficiently explained within the report itself. Furthermore, the work represents a theoretical contribution to the research on the correlation of the financial statement and the notes to the financial statement.

The purpose of the research includes an overview and terminological explanation of the balance sheet position and the analysis of secondary data of companies according to the criterion of the highest revenues in the Republic of Croatia. Data analysis is carried out using the method of description to describe the goals and financial beneficiaries reports, then the method of classification of liabilities for the compilation of notes and methods comparisons to compare the relationship between accounting policies and notes.

The work concludes the limitations of presence in the content of the notes because the company composes notes according to its obligations which are prescribed, in contrast the potential in the development of programmatic support for the compilation of notes is noticed, which would also reduce its uncertainty when making them.

Keywords: notes, accounting policies, report users, accounting principles, financial statement

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Problem istraživanja	2
1.2. Predmet istraživanja	2
1.3. Istraživačka pitanja	3
1.4. Ciljevi istraživanja	3
1.5. Metode istraživanja.....	4
1.6. Doprinos analize	4
1.7. Struktura završnog rada	5
2. ULOGA BILJEŠKI KAO FINACIJSKOG IZVJEŠTAJA	6
2.1. Ciljevi financijskog izvještavanja i korisnici financijskih izvještaja.....	6
2.2. Računovodstvene politike i računovodstvena načela	10
2.3. Okvir za sastavljanje bilješki	16
2.4. Obveza sastavljanja bilješki prema HSFI.....	19
2.5. Sadržaj i obuhvat bilješki	22
2.6. Povezanost računovodstvenih politika i bilješki uz financijske izvještaje	24
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	26
3.1. Pregled bilješki	26
3.2. Opis istraživanja i primjenjena metodologija	51
3.3. Analiza sekundarnih podataka	51
4. RASPRAVA	62
5. ZAKLJUČAK	64
Literatura	66
Popis slika	70
Popis tablica	70

1. Uvod

Sastavni dio financijskih izvještaja čine bilješke. Njima se objašnjava funkcija, dinamika i koncepcija određenih pozicija u financijskim izvještajima. Bilješke se sastavljaju primjenom odabranih računovodstvenih politika koje trebaju biti dosljedno primijenjene iz razdoblja u razdoblje. Kolika je važnost bilješki u financijskom izvještaju pronalazi se u Zakonu o računovodstvu (NN 78/15, 47/20) kojim je određeno kako su poslovni subjekti dužni sastaviti bilješke uz financijske izvještaje prema odredbama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 95/16, 144/20). Prema istom Zakonu, u Republici Hrvatskoj za sastavljanje financijskih izvještaja koriste se Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (HSFI) i Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI).

Osnovni zadatak financijskih izvještaja je pružiti podatke neophodne za upravljanje poduzeća te ih predstaviti potencijalnim korisnicima. Financijski izvještaji su konačna faza u postupku obrade poslovnih podataka i predstavljaju završni proces na kraju tekuće poslovne godine. Pod ciljem financijskih izvještaja podrazumijeva se pružanje informacija zainteresiranim investitorima i kreditorima. Može se reći kako su svi financijski izvještaji u međusobnoj vezi jer pojedini obrađuju podatke na određeni datum dok drugi izvještaji prate financijsko stanje za određeno razdoblje.

Budući da su prisutne stalne promjene u poslovnom svijetu i sve veća je prisutnost stranog kapitala s tim u vezi se usklađuju i pravilnici o strukturi i sadržaju financijskih izvještaja tako što su usklađeni s Direktivom Europskog parlamenta i Vijeća 2014/102/EU.

U bilješkama je potrebno istaknuti koje su se računovodstvene politike koristile kod sastavljanja financijskih izvještaja te istaknuti eventualne promjene računovodstvenih politika. Kako bi osigurali odgovarajuću kvalitetu financijskih izvještaja uz računovodstvene politike posebna pozornost posvećena je računovodstvenim načelima i konceptima. Kod načela potrebno je istaknuti načelo vremenski neograničenog poslovanja i načelo značajnosti. Načelo vremenski neograničenog poslovanja obuhvaća kontinuitet u poslovanju bez značajnih padova u poslovanju što je izrazito bitno za investitore koji podrazumijevaju kroz pregled izvještaja neograničeno poslovanje. Načelo značajnosti jednako važno načelo jer treba sadržavati sve značajne poslovne informacije.

Kako bi bili ispunjeni ciljevi financijskog izvještavanja sve smjernice strukture i sadržaja mogu se pronaći u okviru za sastavljanje bilješki i ostalih izvještaja. Mogućnosti za pogreške svedene su na minimum upravo iz razloga što je sve vezano uz sastavljanje bilješki definirano zakonom.

1.1. Problem istraživanja

Bilješke uz financijske izvještaje obuhvaćaju sve one informacije koje nisu uključene u izvještaju o financijskom položaju, računu dobiti i gubitka, izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaju o novčanim tokovima i izvještaju o promjenama kapitala. Prema Pravilniku o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 144/20) određeni su obveznici sastavljanja bilješki uz financijski izvještaj. Obveznici primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja dužni su izrađivati financijske izvještaje prema adekvatnim odredbama Međunarodnog standarda financijskog izvještavanja.

Računovodstvenim standardima reguliran je sadržaj bilješki uz financijski izvještaj, ali nije regulirana koncepcija njihovog izdavanja. „Budući da će bilješke za svakog subjekta biti drukčije, nije moguće preporučiti njihov univerzalni sadržaj“ (Crnković i dr., 2008:252).

1.2. Predmet istraživanja

Svrha rada je analiza bilješki uz financijske izvještaje kako bi se utvrdila važnost sastavljanja bilješki u odnosu na ostale izvještaje koji su obuhvaćeni u temeljnim financijskim izvještajima. Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 95/16) propisivao je do 2020. godine za velike poduzetnike i subjekte od javnog interesa sljedeće: ukupan iznos naknada za samostalnog revizora ili revizorsko društvo, za druge usluge provjere, za usluge poreznog savjetovanja, za druge usluge savjetovanja osim revizorskog te izdatke za istraživanje i razvoj.

Posljednja promjena vezana uz objavu bilješki u godišnjem financijskom izvještaju prema zakonodavnom računovodstvenom okviru počinje se primjenjivati od 1. siječnja 2021. godine i odnosi se na velika poduzeća gdje su prošireni zahtjevi za objavljivanje u bilješkama.

Važno je napomenuti kako se bilješke prema Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 144/20) sastavljaju redoslijedom kao što su prikazane stavke u izvještaju o financijskom položaju i računu dobiti i gubitka.

1.3. Istraživačka pitanja i hipoteze rada

Na temelju postavljenog problema i predmeta istraživanja propituju se sljedeće hipoteze rada:

- H1: Sadržaj bilješki uz financijska izvješća definiran je računovodstvenim standardima.

Prilikom sastavljanja bilješki potrebno je voditi računa o određivanju korisnosti pozicija tj. pravilnoj ocjeni, opciji variranja od računovodstvenih standarda i argumentima variranja. Prema mišljenju ovih autora, „sadrže sve detalje kojima se rasterećuju temeljni financijski izvještaji.“ (Gulin i dr., 2013:50).

- H2: Promjenu računovodstvene politike potrebno je objaviti u bilješkama uz financijski izvještaj.

„Mijenjanje računovodstvenih politika dopušteno je samo ako je promjena zahtijevana propisanim standardom ili ako se promjenom osiguravaju korisnicima pouzdanije i važnije informacije.“ (Crnković i dr., 2008:65). Iz navedenog se zaključuje kako se ne preporuča promjena računovodstvenih politika nego samo u točno definiranim situacijama.

- H3: Za sastavljanje financijskog izvještaja definiran je opseg bilješki, ali ne i forma bilješki.

Na temelju usvojenih računovodstvenih politika poslovni subjekt sastavlja financijske izvještaje. Odlukom poslovnog subjekta moguće je promijeniti prethodno određenu politiku, ali treba uzeti u obzir kako će za taj period doći do promjene u rezultatu poslovanja i do nemogućnosti međusobne usporedivosti podataka prethodnog i sadašnjeg razdoblja što otežava posao revizorima. Unatoč činjenici kako je definiran opseg bilješki, kod forme nema točno definiran način objavljivanja te se koriste grafički prikazi i tablice kako bi se povećala učinkovitost izvještaja.

1.4. Ciljevi istraživanja

U svrhu analize sadržaja i strukture bilješki uz financijski izvještaj u radu se postavljaju ciljevi vezani uz utvrđivanje važnosti sastavljanja bilješki u financijskom izvještaju, objašnjenja i analize računovodstvenih politika i njenih promjena, upoznavanje s obvezama kod sastavljanja bilješki i proučavanja povezanosti računovodstvenih politika i bilješki uz financijski izvještaj.

- C1: Utvrđivanje važnosti sastavljanja bilješki u financijskom izvještaju.

Sadržaj bilješki uz financijske izvještaje određen je Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 144/20) i Hrvatskim

standardima financijskog izvještavanja (NN 105/20). Žager (2017) smatra kako bilješke dodatno pojašnjavaju strukturu, vrijednost i obilježja najvažnijih pozicija u osnovnim financijskim izvještajima.

- C2: Objasniti i analizirati računovodstvene politike i njihove promjene.

Odabrane računovodstvene politike poslovni subjekt dužan je koristiti iz razdoblja u razdoblje za slične transakcije. Domazet (2006:150) smatra kako subjekt primjenjuje svoje računovodstvene politike ustrajno za slične transakcije ostale poslovne događaje i uvjete, osim u slučaju kada MSFI zahtjeva kategoriziranje stavaka za koje su različite politike odgovarajuće.

- C3: Upoznati se s obvezama kod sastavljanja bilješki i proučiti povezanost računovodstvenih politika i bilješki uz financijski izvještaj.

Prema Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja točno su definirane odredbe na temelju kojih se sastavljaju bilješke. „Kada se uz bilancu i račun dobiti i gubitka u skladu s računovodstvenim propisima prikazuju bilješke, te se bilješke prikazuju redosljedom kojim su stavke prikazane u bilanci i računu dobiti i gubitka“ (NN 144/20).

1.5. Metode istraživanja

U drugoj cjelini rada, koja predstavlja teorijski dio, koristit će se metoda deskripcije za opis ciljeva i korisnika financijskih izvještaja te kod objašnjavanja računovodstvenih politika i načela. Kod obveza za sastavljanje bilješki prema Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja koristit će se metoda klasifikacije. Zatim će se primijeniti metoda komparacije za međusobno uspoređivanje povezanosti računovodstvenih politika i bilješki uz financijske izvještaje, a uz nju primijenit će se i metoda klasifikacije za uspoređivanje regulatornih okvira za sastavljanje bilješki. Također, koristit će se metoda klasifikacije prilikom podjele računovodstvenih načela na podvrste. Nadalje, spomenute metode kombinirat će se s metodom kompilacije koja će se koristiti u svrhu zapažanja rezultata i obrazlaganja određenih izjava u radu. Metoda analize upotrijebit će se za analizu bilješki uz financijske izvještaje.

1.6. Doprinos analize

Na temelju rada sažeti su rezultati analize većine zahtjeva potrebnih za sastavljanje bilješki uz financijska izvješća. Detaljnim pregledom određenih analiza obavljena je osnovna klasifikacija

strukture i sadržaja bilješki. Proučavanjem analiza, uočava se poseban interes za važnost bilješki uz financijska izvješća i stalna nastojanja za uvođenje novih zakonskih odredbi po kojima se određuju okviri za njihovo sastavljanje. Doprinos rada temelji se na prepoznavanju potrebe za dodatna istraživanja, gdje ostaje prostor za oblikovanje i definiranje sadržaja i strukture bilješki. Također, uočen je potencijal u razvoju programske podrške kod sastavljanja bilješki čime bi se ujedno smanjila nesigurnost kod izrade istih.

1.7. Struktura završnog rada

Rad je strukturno podijeljen u pet ključnih cjelina. Uvod predstavlja prvu cjelinu i obuhvaća problem i predmet istraživanja, istraživačka pitanja, ciljeve i metode istraživanja.

Teorijska podloga i prethodna istraživanja predstavljaju drugu cjelinu i obuhvaćaju opis uloge bilješki kao financijskog izvještaja. Nadalje se objašnjavaju ciljevi financijskog izvještavanja i korisnici financijskih izvještaja. Potom se tumače računovodstvene politike i računovodstvena načela. U poglavlju koje se odnosi na okvir za sastavljanje bilješki pruža se uvid u primjenu hrvatskih standarda financijskog izvještavanja te su prezentirane obveze za sastavljanje bilješki te sadržaj i obuhvat bilješki. Zatim se ističe povezanost računovodstvenih politika i bilješki uz financijske izvještaje.

Treća cjelina odnosi se na pojašnjenje metodologije rada što obuhvaća opis uzorka i korištenih metoda pri analiziranju bilješki uz financijske izvještaje kako bi se utvrdila jasna i izravna povezanost između pojedinih bilješki i bilančnih pozicija.

Rasprava je četvrta cjelina u kojoj su prikazani najvažniji rezultati analize te se prikazuju preporuke za sadržaj i strukturu bilješki uz financijski izvještaj. U ovom poglavlju dat će se pregled stupnja ostvarenja postavljenih istraživačkih ciljeva te razina prihvatanja ili odbacivanja pojedine hipoteze što će, u konačnici, omogućiti oblikovanje određenih preporuka. U zaključku se iznose najvažnije spoznaje iz područja strukture i sadržaja bilješki uz financijska izvješća.

2. Uloga bilješki kao financijskog izvještaja

Bilješke uz financijske izvještaje čine dio temeljnih financijskih izvještaja uz izvještaj o financijskom položaju, računu dobiti i gubitka, izvještaju o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanim tokovima i izvještaj o promjenama kapitala sukladno čl. 19 Zakona o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20, 114/22).

Uloga je bilješki kao financijskog izvještaja prikaz dodatnih podataka iz ostalih temeljnih financijskih izvještaja u tekstualnom obliku. Bilješke pružaju informacije koje nisu uočljive iz brojčanih podataka sadržanih u ostalih izvještajima i stoga su često neophodan financijski izvještaj za potencijalne korisnike. Nasuprot tome, može se reći kako se „financijski izvještaji pripremaju korištenjem monetarne jedinice za kvantificiranje (mjerjenje) poslovanja poduzeća“ (White i dr., 2003:6).

Prema Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 144/20) posebna pozornost usmjerena je na način sastavljanja bilješki i istaknute su točne upute kojih se poslovni subjekti trebaju pridržavati, a sve u skladu sa Zakonom o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20). Sukladno Zakonu o računovodstvu (NN 78/15, 47/20) u Republici Hrvatskoj za sastavljanje financijskih izvještaja koriste se Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (HSFI) i Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI). HSFI prilagođen je potrebama mikro, malih i srednjih poduzeća koja čine većinu hrvatskog tržišta, a nisu obveznici primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

2.1. Ciljevi financijskog izvještavanja i korisnici financijskih izvještaja

Računovodstvo je polazišna točka za izradu financijskih izvještaja koja upotrebljavaju i primjenjuju različiti korisnici. Korisnici trebaju specifične informacije za različite namjene i traže prilagodbu informacija prema svojim potrebama. Podatci iz financijskih izvještaja jednako su interesantni za korisnike unutar poslovnog subjekta kao što su direktori, rukovoditelji i zaposlenici te korisnicima koji nisu u izravnom odnosu s poslovnim subjektom, primjerice za bankare, konkurente i poslovne partnere.

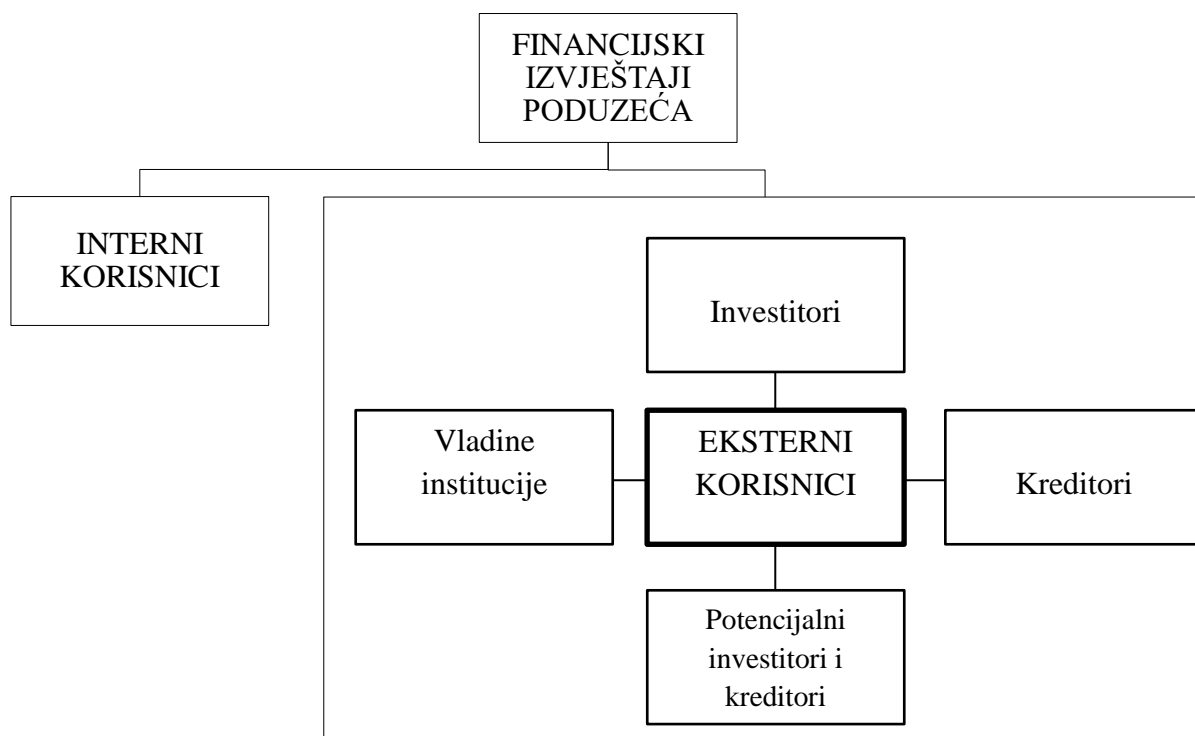
Edmonds i dr. (2000) smatraju kako poduzeća prenose informacije javnosti kroz proces poznat kao financijsko izvještavanje, a središnja značajka vanjskog financijskog izvještavanja je skup financijskih izvještaja. Činjenica je kako financijski izvještaji ponajprije služe korisnicima kao

izvor neophodnih informacija za odlučivanje, stoga je polazište za kvalitetne financijske izvještaje korisnik financijskog izvještaja.

Financijski izvještaji koji se sastavljaju u svrhu donošenja poslovnih odluka udovoljavaju samo određenim potrebama većine korisnika. Naime, financijski izvještaji ne pružaju sve informacije koje korisnici mogu trebati pri donošenju poslovnih odluka budući da se bilješkama osigurava opći dojam financijskih učinaka prošlih događaja. „Dobro poznavanje izrade financijskih izvještaja poželjno je iz razloga što jednostavno takvo izvješće i brojevi izvedeni iz izvješća primarni su način priopćavanja financijskih informacija unutar i izvan poduzeća“ (Ross, 2012:53).

Veliki se broj korisnika služi financijskim izvještajima kod donošenja poslovnih odluka. Kako integrirani financijski izvještaji počivaju na cjelovitosti i sveobuhvatnosti uvijek je neophodno sagledati sve prikazane podatke sadržane u financijskim izvještajima poradi dobivanja točnijih informacija i šire slike razumijevanja prikazanog. Van Horne (2002) smatra kako poduzeća osim izbora novih ulaganja učinkovito upravljaju postojećom imovinom. Financijski menadžeri imaju različite stupnjeve operativne odgovornosti za postojeću imovinu odnosno više vode računa o obrtnoj imovini nego dugotrajnoj imovini. Kod financijskog izvještavanja važnu ulogu ima revizor koji pomaže u procjeni vjerodostojnosti i nepristranosti podataka iz financijskih izvještaja i time doprinosi ispunjavanju ciljeva financijskog izvještavanja.

„Prije svega financijska izvješća najvažniji su proizvod financijskog izvještavanja. Informacije u financijskim izvješćima su procijenjene u odnosu na (1) informacijske potrebe korisnika financijskog izvještaja i (2) alternativu izvora informacija kao što su ekonomski i industrijski podaci, izvješća analitičara i samoinicijativne objave od strane menadžera“ (Subramanyam, 2014:68).

Slika 1: Korisnici financijskih izvještaja

Izvor: izrada autora prema Gulin i dr. (2012:324).

„Korisnici financijskih izvještaja mogu biti sadašnji i potencijalni ulagatelji, zaposleni, zajmodavci, dobavljači i drugi poslovni vjerovnici, kupci, države i njene agencije te javnost. Oni koriste financijske izvještaje da bi zadovoljili svoje različite potrebe za informacijom“ (Domazet, 2006:52). Potrebe su korisnika sljedeće:

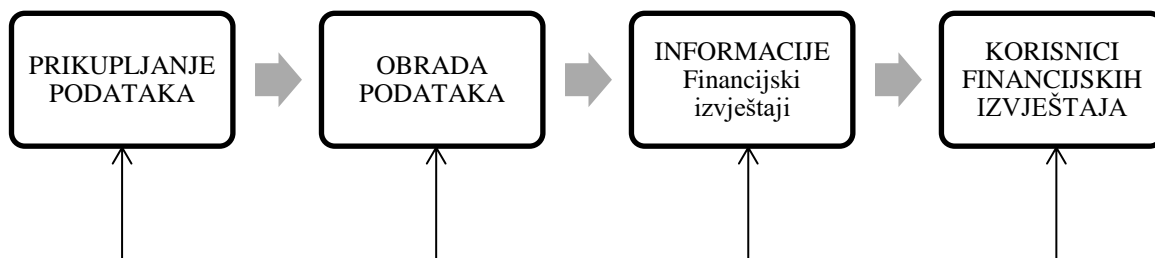
- a) Ulagatelji i njihovi suradnici zainteresirani su za informacije budući da ulažu svoj kapital i žele smanjiti mogućnost za nepredviđene izdatke. Nositelji su rizika koji postoji prilikom kupnje i prodaje te ovise o financijskom izvještaju.
- b) Zaposlene i one koji su udruženi u sindikat interesiraju informacije o poslovnom subjektu vezane uz sigurnost, produktivnost i solventnost. Potrebne su im i informacije o mogućnostima poslovnog subjekta za osiguranje otpremnina, mirovina i nagrada.
- c) Zajmodavci trebaju informacije koje im govore o sposobnosti poslovnog subjekta za pravovremeni povrat dobivenih zajmova i kamata.
- d) Dobavljače i druge poslovne vjerovnike zanimaju dijelovi iz financijskog izvještaja koji se odnose na naplatu njihovih potraživanja i vremenski rok u kojem ju mogu očekivati.

e) Kupci trebaju informacije iz financijskog izvještaja vezane uz stabilnost poslovnog subjekta pogotovo ukoliko su povezani na duži vremenski rok.

f) Države i agencije koriste one podatke iz izvještaja na osnovu kojih mogu određivati poreznu politiku, raspoređivati resurse i koristiti statističke podatke.

g) Javnosti su potrebne informacije budući da poslovni subjekt utječe na njih kroz zapošljavanje većeg broja stanovnika.

U značajne korisnike financijskih izvještaja mogu se uvrstiti rukovoditelji računovodstva koji su zaduženi za sve stavke obuhvaćene financijskim izvještajem i ujedno su odgovorni za njegov sadržaj.

Slika 2: Povezanost financijskih izvještaja i korisnika

Izvor: izrada autora prema Gulin i dr. (2012:326).

Kada se govori o povezanosti između financijskih izvještaja i korisnika izvještaja Danos (1994) smatra kako proces financijskog računovodstva generira financijske izvještaje koje koriste vanjski korisnici, ali je također izvor mnogih povezanih informacija o poslovnom subjektu koje koristi menadžment. Investitori su česti korisnici financijskih izvještaja stoga „investitori trebaju financijske informacije kako bi procijenili sadašnju i buduću financijsku snagu poduzeća, a time i sigurnost svojeg ulaganja“ (Žager i dr., 2017:76). Osim toga, potrebno je naglasiti kako Žager i dr. (2017) smatraju korisnike financijskih informacija i one koji nemaju izravan financijski interes u poduzeću i pod njima navodi statističke i istraživačke agencije, financijske savjetnike i analitičare, ekološke udruge i sl., ali su itekako zainteresirani za poslovanje poduzeća.

„Cilj financijskih izvještaja je pružiti informacije o financijskom položaju (bilanca stanja), uspješnosti (račun dobiti i gubitka) i promjenama financijskog položaja (izvještaj o novčanom toku) poduzeća. Opisane informacije trebaju biti korisne širokom krugu korisnika u procesu

donošenja poslovnih odluka“ (Van Greuning, 2006:3). Prema tome, može se naglasiti kako su ciljevi financijskog izvještavanja osigurati informacije vezane uz financijski položaj, uspješnost poslovanja i izmjenu financijskog statusa poduzeća.

Financijske izvještaje potrebno je izrađivati na temelju određenih računovodstvenih politika i standarda kako bi dobili prihvatljivi financijski izvještaj, odnosno ispunili sve tražene ciljeve. Prema Domazet (2006), cilj je financijskog izvještavanja pružiti informacije o financijskom položaju, uspješnosti i promjenama financijskog položaja subjekta, koje uvelike koristi širokom krugu korisnika pri donošenju poslovnih odluka.

2.2. Računovodstvene politike i računovodstvena načela

Upravljanje poslovanjem u suvremenim tržišnim uvjetima moguće je samo uz kvalitetnu informacijsku podlogu. Veliki dio informacija nastaje u računovodstvu i bilježi se u financijske izvještaje. Financijski izvještaji krajnji su proizvod računovodstvenog procesa u koji su uključene odabrane računovodstvene politike. Za pojašnjenje uloge računovodstvenih politika Žager i dr. (2017) smatraju kako čine dio poslovne politike poduzeća koje su primarno usmjerene na politiku procjene pozicija financijskih izvještaja, stoga bi menadžeri trebali razumjeti njihovu ulogu i mogućnosti koje pružaju u svrhu iskazivanja i ocjene realnog rezultata poslovanja.

Važnost računovodstvene politike očituje se kroz povezanost s Međunarodnim računovodstvenim standardima tj. Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja. "Računovodstvene politike su posebna načela, osnove, dogovori, pravila i praksa koje primjenjuje subjekt pri sastavljanju i prezentiranju financijskih izvještaja" (MSFI 1 - Prva primjena Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, 2004:677).

Koliko je značajan odabir računovodstvenih politika za poslovanje poduzeća vidljivo je i prema spoznaji kako uprava poslovnog subjekta odlučuje o odabiru istih. Žager i dr. (2017) smatraju kako se značaj računovodstva, računovodstvenih informacija i računovodstvenih politika uočava tek u kontekstu upravljanja poslovanjem poduzeća. Ciljevi korištenja računovodstvenih politika su različiti, ali su u većini slučajeva vezani za visinu rezultata poslovanja, stvaranje pričuva i slično.

Neki od ciljeva računovodstvenih politika su:

- "utjecaj na rezultat poslovanja: određivanje visine iskazane dobiti, raspodjelu dobiti na dividende i zadržanu dobit, poboljšanje postojeće likvidnosti i rentabilnosti zbog ušteda na porezu,
- utjecaj na korisnike financijskih izvještaja kroz obavještanje ili neobavještanje o nekim segmentima koje zakon dopušta i dr." Žager i dr. (2017:150) prema Wohe (1987:54).

Pojam računovodstvena politika spominje se prvi put u SAD-u i okuplja različite organizacije koje se bave promicanjem i razvitkom računovodstvene struke. U Hrvatskoj u tu svrhu djeluje Odbor za standarde financijskog izvještavanja osnovan na temelju Zakona o računovodstvu. Na mrežnim stranicama Odbora za standarde financijskog izvještavanja objavljen je djelokrug poslova, koji se može prikazati kako slijedi:

- „donosi Hrvatske standarde financijskog izvještavanja
- priprema za objavu i objavljuje u Narodnim novinama Hrvatske standarde financijskog izvještavanja
- daje tumačenja Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja kada ocijeni da je to bitno za primjenu Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja
- dostavlja ministru financija prijedlog pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja
- daje stručna mišljenja na zahtjev Ministarstva financija, o prijedlozima zakonodavnih akata Europske unije i drugim pitanjima iz područja računovodstva
- analizira i prati razvoj računovodstvene teorije i prakse
- obavlja ostale poslove iz svog djelokruga po nalogu ministra financija.“

Kada se govori o upotrebi računovodstvenih politika u financijskim izvještajima poslovnih subjekata prema (Dražić-Lutinsky i dr., 2010) može prezentirati sljedeće:

- amortizaciju materijalne i nematerijalne imovine,
- troškove istraživanja i razvoja,
- ulaganja u nekretnine,
- financijska ulaganja,
- najmove,
- priznavanje zaliha,
- kapitalizaciju troškova posudbe,

- ugovore o izgradnji,
- priznavanje poreza i odgoda poreza,
- rezerviranja,
- troškove mirovina,
- određivanje novca i novčanih ekvivalenata,
- državne potpore,
- poslovna spajanja.

Prema HSFI 3 - Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške računovodstvene politike mijenjaju se u slučaju kada je promjena zahtijevana Hrvatskim standardom financijskog izvještavanja i tada je potrebno objaviti: „ naziv Hrvatskog standarda financijskog izvještavanja, vrstu promjene računovodstvene politike, iznos usklađivanja za svaku stavku financijskog izvještaja na koju ima učinak, iznos usklađivanja koji se odnosi na razdoblje prije prezentiranih i ako je neizvediva retroaktivna primjena, okolnosti koje su stvorile takve uvjete.“ Poduzetnik može i dobrovoljno promijeniti računovodstvenu politiku u tom slučaju uz prethodno navedene objave potrebno je navesti razloge primjene nove računovodstvene politike.

Pri izradi financijskih izvještaja posebnu pozornost treba usmjeriti na pravila izrade i predstavljanja financijskih izvještaja, a u tome pomažu računovodstvena načela i koncepti. Računovodstvena načela su „opća načela u svezi mjerenja i priznavanja pozicija financijskih izvještaja su opća pravila i postupci koje je prihvatila računovodstvena struka, a koriste se kod sastavljanja i prezentacija financijskih izvještaja opće namjene“ (Cirkveni Filipović, 2020:4). Gledajući globalno na svjetskoj razini najčešće prihvaćena i korištena računovodstvena načela dolaze s američkog područja i to ih čini najpoznatijim načelima. Opća načela financijskog izvještavanja (Cirkveni Filipović, 2020:4) su:

- „neograničenost vremena poslovanja
- nastanak događaja
- značajnost i sažimanje
- dosljednost (materijalnost)
- trošak nabave
- usporedivost
- opreznost
- prijeboj

- bilančni kontinuitet – početna bilanca
- odvojeno mjerenje stavki“.

Neograničenost vremena poslovanja podrazumijeva nesmetano poslovanje poduzeća u budućem razdoblju i stabilan kontinuitet u opsegu rada. Prema Žager i dr. (2017:155) temeljna pretpostavka vremenske neograničenosti poslovanja posebno je važna za potencijalne investitore i kreditore koji prilikom čitanja financijskih izvještaja podrazumijevaju kako kontinuitet poslovanja nije doveden u pitanje. Ako se sumnja u kontinuitet neograničenosti poslovanja potrebno je tu informaciju i objaviti jer može imati veliki utjecaj na odluke koje se tek trebaju donijeti.

Prema Žager i dr. (2017) načelo nastanka događaja podržava priznavanje prihoda i rashoda u trenutku njihovog nastanka neovisno o tome kada su sredstva doznačena ili zaprimljena na račun. Prihodi i rashodi priznaju se u trenutku nastanka i stoga se mogu značajno razlikovati od stanja računa. Bitno je istaknuti za načelo nastanka događaja kako se prihod razlikuje od primitka te rashod od izdatka.

Načelo materijalnosti tj. značajnosti, prema Žager i dr. (2017) obuhvaća sve bitne informacije koje trebaju sadržavati financijska izvješća. Računovodstvene informacije značajne su iz razloga što njihovo ispuštanje iz izvještaja može dovesti do krivih odluka i procjena. Načelo značajnosti uvjetuje korištenje pravila koji utječu na prikazivanje objektivne slike poslovanja. Izuzetak su pravila kod kojih bi korištenje stvorilo poteškoće ukoliko ih se primijeni, a ne bi imala poseban učinak na rezultat poslovanja.

Načelo dosljednosti je računovodstveno načelo kojim se zahtijeva prema Žager i dr. (2017) dosljedna primjena pravila i postupaka za potrebe sastavljanja i prezentiranja financijskih izvještaja. Potrebna je dosljedna primjena jednom odabranih računovodstvenih politika što je preduvjet usporedivosti financijskih izvještaja.

Žager i dr. (2017) smatraju kako načelo nabavne vrijednosti podrazumijeva unos imovine u evidenciju po trošku nabave. Trošak je nabave točan iznos potreban za plaćanje imovine. Pogodnost ovog načela pronalazi se u jednostavnom utvrđivanju vrijednosti imovine na osnovu pripadajućih dokumenta. Problem koji se može pojaviti kod utvrđivanja vrijednosti nakon određenog vremenskog odmaka od nabave imovine je nerealna vrijednost u odnosu na trenutno stanje tržišta.

Načelo usporedivosti određuje kako „korisnici financijskih izvještaja moraju biti u stanju usporediti financijske izvještaje za više razdoblja kao i financijske izvještaje drugih poduzetnika. S tim u svezi treba objaviti usporedne informacije za prethodno razdoblje za sve pozicije i iznose u financijskim izvještajima“ (Cirkveni Filipović, 2020:5).

Žager i dr. (2017) smatraju kako je načelo opreznosti izrazito važno načelo budući da je poslovanje neizvjesno posebno ako se govori o poslovanju u narednom razdoblju. Slijedom tog načela potrebno je priznavati prihode po nastanku, a rashode treba priznavati kada postoji mogućnost nastanka. Razlog tome je osigurati sigurnost u poslovanju koliko je god moguće na način pokrivanja rashoda iz ukupnih prihoda prije dospijeća naplate.

Opće načelo financijskog izvještavanja prijebaj zahtjeva kako „imovine, obveze, prihode i rashode ne treba prebijati osim ako se prijebaj zahtjeva ili dopušta ovim Standardom“ (Cirkveni Filipović, 2020:5).

Načelo bilančnog kontinuiteta - početna bilanca je načelo financijskog izvještavanja koje obuhvaća prema Cirkveni Filipović (2020) početnu bilancu koja treba za svaku poslovnu godinu odgovarati bilanci prethodne godine.

Računovodstveno načelo financijskog izvještavanja odvojeno mjerenje stavki podrazumijeva kako „stavke imovine, obveza i kapitala mjere se odvojeno“ (Cirkveni Filipović, 2020:6).

Budući da su poslovni subjekti velikim dijelom usmjereni na međunarodnu suradnju u različitim segmentima poslovanja odavno je prepoznata potreba za usklađivanjem računovodstvenih sustava. Financijski izvještaji detaljno su pojašnjeni u MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja. Vezano uz sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja MRS 1 donosi sljedeće:

- financijski izvještaji se sastavljaju na načelu neograničenosti vremena poslovanja, osim ako menadžment želi prekinuti poslovanje odnosno nema realne alternative,
- financijski izvještaji sastavljaju se primjenom temeljne računovodstvene pretpostavke nastanka događaja, osim kod informacija o novčanom tijeku,
- prezentiranje i razvrstavanje stavki u financijskim izvještajima najčešće se zadržava iz razdoblja u razdoblje,
- svaka se značajna skupina sličnih stavki prezentira zasebno. Propusti ili pogrešno prezentiranje stavki značajno je ako utječu na donositelje odluka,

- imovina i obveze te prihodi i rashodi ne prebijaju se, osim u slučaju kada se zahtijeva prema MSFI,
- usporediva informacija objavljuje se za sve stavke osim ako MSFI dopušta drukčije
- financijski izvještaji objavljuju se najmanje jednom godišnje.

Sukladno MRS 8 (t. 27A) ako subjekt u razdoblju na koje se odnose njegovi prvi financijski izvještaji sastavljeni sukladno MSFI 1 - Prva primjena međunarodnih standarda financijskog izvještavanja promijeni svoje računovodstvene politike ili primijeni izuzeća iz ovoga MSFI dužan je obrazložiti promjene između svojih prvih financijskih izvještaja za razdoblje unutar obračunske godine sastavljene sukladno MSFI 1 i svojih prvih financijskih izvještaja.

Do promjena u određenim zahtjevima MRS 1- Prezentiranje financijskih izvještaja došlo je na temelju Uredbe Komisije (EU 2019/2104) od 29. studenog 2019. godine o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1126/2008, a vezano uz definiranje pojma „značajno“. Primjenjivati ju trebaju svi obveznici primjene MSFI-a te je predmetna uredba obvezujuća od 1. siječnja 2020. godine za sve države članice EU-a. Prema Uredbi Komisije EU-a „informacije su značajne ako se može razumno očekivati da će izostavljanje, pogrešno prikazivanje ili prikrivanje informacija utjecati na odluke koje primarni korisnici financijskih izvještaja opće namjene donose na temelju tih financijskih izvještaja, u kojima se navode financijske informacije o određenom izvještajnom subjektu“ (EU 2019:1).

Promjene računovodstvenih politika i ispravak pogreški uređen je Međunarodnim računovodstvenim standardom MRS 8 - Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i pogreške. Nakon što poslovni subjekt odredi koje računovodstvene politike koristi prema načelu dosljednosti tih istih politika treba se držati tijekom svih razdoblja. Odlukom poslovnog subjekta moguće je promijeniti prethodno određenu politiku, ali treba uzeti u obzir kako će za to razdoblje doći do promjene u rezultatu poslovanja i do nemogućnosti međusobne usporedivosti podataka prethodnog i sadašnjeg razdoblja što otežava posao revizorima. Budući da je riječ o vrlo važnoj informaciji potrebno ju je objaviti u bilješkama uz financijske izvještaje.

Ukoliko nastane potreba za promjenom računovodstvene politike potrebno ju je prikazati retroaktivno na način kao da je i prije primjenjivana. Nadalje, potrebno je uskladiti kapital za svaku poziciju počevši od početnog stanja prethodnog razdoblja i prikazati računovodstvenu politiku kao primjenjivanu i do tada. Također, potrebno je naglasiti kako se promjena računovodstvene politike osim u bilješkama treba objaviti i u izvještaju o promjenama kapitala.

Posljednje promjene u Međunarodnim računovodstvenim standardima, a vezano uz MRS 8 primjenjuju se od 1. siječnja 2020. godine i donose sljedeće promjene „subjekt te izmjene primjenjuje za godišnja razdoblja koja počinju na dan ili nakon 1. siječnja 2020. godine. Dozvoljena je je ranija primjena. Ako subjekt primjenjuje te izmjene na neko ranije razdoblje, dužan je tu činjenicu objaviti“ (EU 2019/2104). Vezano uz računovodstvene politike i njihovu primjenu u financijskom izvještaju postoji mogućnost od nastanka pogreški prethodnog razdoblja. Kada se govori o promjenama računovodstvenih politika potrebno je naglasiti kako se određene promjene kod računovodstvenih politika ne podrazumijevaju kao promjena računovodstvenih politika i to u slučaju:

- a) „primjena neke računovodstvene politike za transakcije, druge događaje ili uvjete koje su u biti različite od prije nastalih; i
- b) primjena nove računovodstvene politike za transakcije, druge događaje ili uvjete koje se prije nisu desile ili su bile beznačajne“ (Zgombić, 2008:73).

2.3. Okvir za sastavljanje bilješki

Poslovni subjekti prezentiraju financijske izvještaje svugdje u svijetu na sličan način. Razlike koje se pojavljuju između izvještaja kod određenih zemalja mogu biti uvjetovani zakonskim i ekonomskim uvjetima. Kako bi se smanjile razlike na međunarodnoj razini financijskog izvještavanja osnovana je neprofitna organizacija za IFRS koja razvija „skup visokokvalitetnih, razumljivih, provedivih i globalno prihvaćenih računovodstvenih standarda i standarda održivosti“ (<https://www.ifrs.org/>).

Za bilješke se može reći kako „sastavni dio financijskih izvještaja čine i bilješke uz financijske izvještaje čija je temeljna zadaća detaljno objašnjenje pojedinih pozicija financijskih izvještaja“ (Žager i dr., 2017:92). Svrha je sastavljanja bilješki dati dodatne informacije korisnicima izvještaja koje im pomažu u lakšem shvaćanju temeljnih financijskih izvještaja. To treba značiti kako će „bilješke uz financijske izvještaje davati dodanu vrijednost korisnicima (u okviru obveznih objava) prilikom čitanja i nisu puko prepisivanje bilance i računa dobiti i gubitka u tekstualni format“ (Marjanović Kavanagh, 2021:173).

„Hrvatski standardi financijskog izvještavanja nastali su sukladno Zakonu o računovodstvu, a donosi ih Odbor za standarde financijskog izvještavanja. Oni se temelje na domaćoj računovodstvenoj teoriji i praksi i Direktivi 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26.

lipnja 2013. o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i povezanim izvješćima za određene vrste poduzeća“ (Cirkveni Filipović, 2020:3). Posljednja promjena u HSFI uređena je na temelju Odluke o izmjenama i dopunama Odluke o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (NN 105/20). Izmjene i dopune iz Odluke odnose se na usklađivanje zakonodavnog računovodstvenog okvira Republike Hrvatske s odredbama računovodstvene Direktive 2013/34/EU koje obuhvaćaju izmjene u objavljivanju informacija u bilješkama uz godišnje financijske izvještaje.

Osnovna je zadaća računovodstva kao uslužnog sustava unutar poduzeća koja je potrebna za vođenje poslovanja poduzeća upravo skupljanje i obrada podataka te prikazivanje informacija zainteresiranim korisnicima. Posljednju fazu računovodstvenog procesiranja predstavljaju financijski izvještaji.

Slika 3: Temeljni financijski izvještaji

Izvor: izrada autora prema Žager i dr. (2017:92).

U Republici Hrvatskoj institucije koje su zadužene za određivanje okvira za sastavljanje financijskih izvještaja, a time ujedno i za okvir sastavljanja bilješki uz financijske izvještaje su Ministarstvo financija i Odbor za standarde financijskog izvještavanja i to prema Zakonu o računovodstvu. Uz ostale poslove koje obavlja Ministarstvo financija je „stručni nositelj izrade nacрта prijedloga zakona i prijedloga provedbenih propisa iz područja bankarskog sustava, sanacije kreditnih institucija i investicijskih društava, platnog sustava, osiguranja depozita, ovrhe na novčanim sredstvima, potrošačkog kreditiranja i stambenog potrošačkog kreditiranja, propisa o sustavu financijskog i nefinancijskog izvještavanja, računovodstva i revizije i financijskog osiguranja“ (<https://mfin.gov.hr/>). Odbor za standarde financijskog izvještavanja čini devet članova odbora koje imenuje Vlada Republike Hrvatske.

Kod okvira za sastavljanje bilješki Dražić-Lutilsky i dr. (2010) smatraju kako standardi financijskog izvještavanja predstavljaju okvir kojim se utvrđuju načela i dobivaju smjernice za postupak sastavljanja i prezentiranja temeljnih financijskih izvještaja pri čemu odredbe određenih računovodstvenih standarda definiraju obvezna objavljivanja, a dijelovi kojih su sadržani u bilješkama. „Zakonski okvir izvještavanja definira obvezne bilješke uz financijske izvještaje, a njihova konkretnija struktura i sadržaj određena je, ovisno o veličini poduzetnika, primjenom MSFI ili HSFI“ Dražić-Lutilsky i dr. (2010:101). Prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja, bilješke:

- a) „prezentiraju informaciju o osnovi za sastavljanje financijskih izvještaja i određene računovodstvene politike,
- b) objavljuju informaciju koju zahtijeva MSFI koja nije prezentirana u bilanci, izvještaju o dobiti, izvještaju o promjeni glavnice i izvještaju o novčanom tijeku i
- c) pružaju dodatne informacije koje nisu prezentirane u bilanci, izvještaju o dobiti, izvještaju o promjeni glavnice ili u izvještaju o novčanom tijeku, ali su relevantne za razumijevanje bilo koje stavke“ (Domazet, 2006:125).

Kolika je važnost bilješki u financijskom izvještaju pronalazi se u Zakonu o računovodstvu (NN 78/15, 47/20) kojim je određeno kako su poslovni subjekti dužni sastaviti bilješke uz financijske izvještaje prema odredbama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 95/16, 144/20). Prema Pravilniku o izmjenama i dopunama pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 144/20) određeni su obveznici sastavljanja bilješki uz financijski izvještaj. Prema Domazet (2006:54) bilješke mogu sadržavati dodatne tablice i informacije koje se temelje na takvim izvještajima ili su izvedene iz njih s očekivanjem čitanja uz takve izvještaje. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja jednostavnih su zahtjeva i minimalnih uvjeta ispunjavanja opsega izvještavanja.

2.4. Obveza sastavljanja bilješki prema HSFI

Hrvatski standardi financijskog izvještavanja koriste se za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja, a čine ih skup pravila i računovodstvenih načela koja se primjenjuju u računovodstvu poduzeća. Dražić-Lutilsky i dr. (2010) smatraju kako se izvor podataka za bilješke nalazi u računovodstvenim evidencijama, dok se priznavanje, mjerenje i prezentiranje elemenata financijskih izvještaja: imovine, kapitala, obveza, prihoda i rashoda temelji na primjeni MSFI i HSFI. „U Republici Hrvatskoj mikro, mali i srednji poduzetnici primjenjuju Hrvatske standarde financijskog izvještavanja, a veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa primjenjuju Međunarodne standarde financijskog izvještavanja“ (Hladika i dr., 2017:19).

U njima su, također, istaknuti temeljni principi sastavljanja financijskih izvještaja. Primarna zadaća standarda je:

- „propisati osnovu za sastavljanje i prezentaciju financijskih izvještaja,
- pomoć revizorima u formiranju mišljenja jesu li financijski izvještaji u skladu s Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja,
- pomoć korisnicima financijskih izvještaja pri tumačenju podataka i informacija koje su sadržane u financijskim izvještajima“ (Cirkveni Filipović, 2020:3).

Obveze sastavljanja bilješki prema Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja istaknute su u HSFI 1 - Financijski izvještaji. Prema standardima financijski izvještaji prikazuju fer i istinito financijsku uspješnost i položaj te novčane tokove poslovnog subjekta. Također može se reći kako Hrvatski standard financijskog izvještavanja „posvećen je propisivanju osnove za prezentiranje financijskih izvještaja opće namjene kako bi se osigurala usporedivost podataka u financijskim izvještajima s podacima u prethodnim razdobljima i s podacima drugih poduzetnika“ (Marjanović Kavanagh, 2021:173). Posljednje promjene koje se odnose na sastavljanje bilješki donesene su 15. rujna 2020. godine na temelju Odluke, a počele su se primjenjivati od 1. siječnja 2021. godine. U Odluci su donesene točke koje su dužni primjenjivati mikro i mali poduzetnici kod sastavljanja bilješki uz godišnje financijske izvještaje i konsolidirane godišnje financijske izvještaje. Na temelju Odluke o izmjenama i dopunama odluke o objavljivanju hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (NN 105/20) to su sljedeće informacije:

1. naziv, adresa i država osnivanja, pravni oblik poduzetnika, osobni identifikacijski broj,
2. opis vrste poslovanja poduzetnika i aktivnosti,
3. informaciju o osnovi za sastavljanje financijskih izvještaja,

4. sažetak računovodstvenih politika,
5. kada se dugotrajna imovina mjeri prema revaloriziranim iznosima: kretanja rezervi uz objašnjenje poreznog tretmana, knjigovodstvenu vrijednost u bilanci,
6. ako se imovina mjeri po fer vrijednosti: značajne pretpostavke, fer vrijednost, promjene vrijednosti, za financijske instrumente podatak o visini instrumenata uključujući rokove koji mogu utjecati na iznos i ročnost, tablicu s kretanjima rezervi fer vrijednosti tijekom financijske godine,
7. sve financijske obveze, jamstva, obveze za mirovine i povezane poduzetnike
8. predujmove i kredite članova upravljačkih tijela s kamatnim stopama i glavnih uvjeta
9. iznos i prirodu pojedinih stavki prihoda ili rashoda te njihovu veličinu ili pojavu
10. iznose koje poduzetnik duguje s dospijećem dužim od pet godina
11. prosječan broj zaposlenih

Dok je za srednje poduzetnike određena uz prethodno navedene informacije, a vezano uz obveze objavljivanja u bilješkama uz financijska izvješća sljedeća objava:

1. informacije za razne stavke dugotrajne imovine,
2. ako je dugotrajna imovina usklađena za potrebe oporezivanja, iznos usklađenja i razlozi zbog kojih su izvršeni,
3. iznos plaća i naknada odobrenih za tu poslovnu godinu članovima administrativnih, upravljačkih i nadzornih tijela,
4. prosječan broj zaposlenih tijekom financijske godine i troškovi osoblja
5. broj i nominalnu vrijednost dionica ili upisanog udjela u okviru odobrenog kapitala,
6. naziv i sjedište poduzetnika za konsolidirane financijske izvještaje najveće grupe poduzetnika,
7. naziv i sjedište poduzetnika za konsolidirane financijske izvještaje najmanje grupe poduzetnika u kojoj sudjeluje kao društvo kći,
8. mjesto dobivanja primjeraka konsolidiranih financijskih izvještaja,
9. predloženu raspodjelu dobiti ili predloženo postupanje s gubitkom,
10. poslovnu svrhu aranžmana poduzetnika koji nisu uključeni u bilancu,
11. financijski učinak značajnih događaja koji su nastupili nakon datuma bilance,
12. transakcije u koje poduzetnik ulazi s povezanim stranama,
13. informacije prema zahtjevima HSFI-a koje nisu predočene u bilanci
14. broj i nominalnu vrijednost za dionice s više rodova,
15. postojanje sudjelovanja u dobiti, konvertibilnih dužničkih financijskih instrumenata,

16. naziv, sjedište i pravni oblik svakog poduzetnika u kojem poduzetnik ima neograničenu odgovornost,
17. iznos dividende i udjela u dobiti,
18. osnovu mjerenja i procjene stavaka financijskih izvještaja,
19. iznos obračunatih ali neisplaćenih dividendi na kumulativne dionice,
20. pregled nedovršenih sudskih sporova,
21. stavke iz financijskog izvještaja koje su izražene u stranoj valuti potrebno je objaviti temelj konverzije u izvještajnoj valuti,
22. procjene neizvjesnosti na datum bilance koje stvaraju veliki rizik,
23. ukoliko je kapitaliziran trošak plaća potrebna je informacija o iznosu ukupnog troška zaposlenih,
24. naziv i sjedište poduzetnika u kojem poduzetnik drži interes u kapitalu, iskazujući iznos kapitala koji se drži te dobit ili gubitak posljednje poslovne godine,
25. sve ostalo što je zahtijevano ostalim primjenjivim HSFI-a.

Bilješke uz ostale financijske izvještaje potrebno je predati u Financijsku agenciju prema Zakonu o računovodstvu (NN 78/15, 47/20) za prethodnu godinu do 30. travnja tekuće godine i to za potrebe statistike i ostale potrebe. Mikro i mali poduzetnici dostavljaju izvještaje za potrebe javne objave uključujući i bilješke do 30. lipnja. U istom razdoblju obveznici predaje su srednje velika i velika poduzeća samo u proširenom obimu izvještaja u odnosu na mikro i mala poduzeća. Belak i dr. (2018) smatraju kako je javna objava financijskih izvještaja u kontradikciji s načelom čuvanja poslovne tajne i dovodi do dvojbi koje nisu dobro zakonom uređene. Prema Zakonu o zaštiti neobjavljenih informacija s tržišnom vrijednosti (NN 30/18) „utvrđuju se i uređuju pretpostavke zaštite i pravila postupka za zaštitu od nezakonitog pribavljanja, korištenja i otkrivanja poslovnih tajni koje se odnose na neobjavljene informacije koje imaju tržišnu (komercijalnu) vrijednost.“ S druge strane te zaštićene podatke poduzetnik je dužan dostaviti institucijama za potrebe javne objave.

Kod sastavljanja financijskih izvještaja poduzetnici koji su obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja dužni su ih primijeniti uz mogućnost prepravljanja početnih stanja u bilanci. „U bilješkama se obavezno objavljuje opis razloga i iznosa prepravaka te naziva pozicija u kojima su prepravci iskazani te iskazuju učinci odredbi Standarda da su se primjenjivale na usporedne informacije u računu dobiti i gubitka, izvještaju o promjenama kapitala i izvještaju o novčanom toku“ (Cirkveni Filipović, 2020:15).

Kada se govori o obvezi sastavljanja bilješki prema HSFI može se zaključiti kako su zahtjevi puno veći u odnosu na zahtjeve prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja budući da HSFI obuhvaća popis potrebnih informacija koje treba objaviti. Usporedbom objava bilješki u skladu s HSFI 1 - Financijski izvještaji i MRS 1 može se ustanoviti kako su različiti zahtjevi objavljivanja po pojedinom standardu. Dok su u HSFI 1 točno definirane sve točke koje moraju sadržavati bilješke uz financijske izvještaje kod MRS 1 struktura bilješki zahtjeva sustavno prezentiranje bilješki bez točno definiranih pojmova. Podudarnost se pronalazi u objavljivanju računovodstvenih politika kod oba standarda i jasno su naznačeni. Zanimljivo je dodati kako kod MRS 1, a prema Cirkveni Filipović (2020), subjekt stavlja naglasak na područja svojih djelatnosti koje smatra najvažnijim za razumijevanje svoje financijske uspješnosti i financijskog položaja. „Posebno su prilagođeni potrebama srednjih, malih i mikro poduzetnika koji prevladavaju u hrvatskom gospodarstvu. S tim u svezi Hrvatski standardi financijskog izvještavanja su jednostavni, malog su opsega te teoretski i stručno zadovoljavaju kriterije suvremenog financijskog računovodstva“ (Rakijašić, 2021:3).

2.5. Sadržaj i obuhvat bilješki

Sadržaj bilješki određen je Pravilnikom o izmjenama i dopunama pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 144/20), gdje se „u pravni poredak Republike Hrvatske prenosi Direktiva 2013/34/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. godine o godišnjim financijskim izvještajima, konsolidiranim financijskim izvještajima i povezanim izvješćima za određene vrste poduzeća“ Pravilnik je izmijenjen i dopunjen 2020. godine, a najveće promjene odnose se na velike poduzetnike gdje su prošireni zahtjevi za objavljivanje u bilješkama.

Prema Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja u proširenim zahtjevima objavljivanja u bilješkama važno je sljedeće: „kada se uz bilancu i račun dobiti i gubitka u skladu s računovodstvenim propisima prikazuju bilješke te se bilješke prikazuju redosljedom kojim su stavke prikazane u bilanci i računu dobiti i gubitka“ (NN 95/16, 144/20). Odredbe Pravilnika prema kojem su određene obveze objavljivanja u bilješkama uz financijske izvještaje nemaju učinak na odredbe provedivih standarda financijskog izvještavanja koje priznaju poslovne događaje u financijskim izvještajima.

Također prema Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja potrebno je istaknuti „ako se imovina ili obveza odnosi na više od jedne pozicije u obrascu bilance, njihov odnos objavljuje se u bilješkama uz financijske izvještaje“ (NN 95/16, 144/20).

Već je ranije istaknuto prema odluci što obuhvaća sadržaj bilješki u pogledu osnovnih informacija koje treba navesti u financijskom izvještaju. Uz navedeno poduzetnik treba voditi računa o objavi datuma u bilješkama kada je odobreno izdavanje financijskih izvještaja i tko ih je odobrio jer se ne priznaju događaji nakon tog datuma. Potrebno je objaviti i činjenicu ukoliko poslovni subjekt ima ovlast za nadopunjavanje i promjenu u financijskom izvještaju. Poduzetnik je dužan objaviti u bilješkama i događaje koje nije potrebno uskladiti, a tada se govori o sljedećim slučajevima:

- a) kod poslovnih spajanja ili prodaje društva nakon datuma bilance
- b) ukoliko se planira prestanak rada poduzetnika
- c) oduzimanje imovine od strane vlade
- d) gubitak proizvodnog pogona u požaru
- e) pripreme programa značajnog restrukturiranja

Određeni dio sadržaja iz bilješki moguće je izostaviti ako se radi o informacijama čiji je koncept takav gdje ozbiljno može naštetiti poduzetniku na kojeg se odnosi. Izostavljeni sadržaj bilješki potrebno je objaviti u bilješkama uz financijska izvješća. Veliki poslovni subjekt i subjekt od javnog interesa treba u bilješkama uz financijske izvještaje istaknuti sljedeće:

- iznos naknada za samostalnog revizora ili revizorsko društvo koje su propisane zakonom za izradu revizije godišnjih financijskih izvještaja tj. godišnjih konsolidiranih financijskih izvještaja,
- naknade za ostale usluge provjeravanja,
- naknade za korištenje usluga poreznog konzultiranja,
- iznos naknada za sve ostale vrste educiranja,
- izdatci za istraživanje koje je potrebno za dobivanje državnih potpora.

Može se reći kako bilješke uz financijske izvještaje „u našoj se praksi kontinuirano unapređuju, kako u formalnom tako i u sadržajnom smislu, što je svakako u svezi s razvojem općeg tržišnog i financijskog okruženja te promjene stavova o poslovnoj tajni“ (Parać, 2013:272). Prije je praksa poduzetnika bila objava samo zakonski propisanog sadržaja bilješki, dok u današnje vrijeme sastavljanja financijskih izvještaja gdje bilješke imaju posebnu važnost, sve se češće

koriste kao dio promoviranja poduzeća posebno od razdoblja kada se počelo s objavama godišnjih financijskih izvještaja putem mrežnih stranica.

Van Greuning (2006:20) smatra kako bilješke sadrže informacije o temama kao što su:

- posebne računovodstvene politike na temelju kojih su sastavljeni financijski izvještaji
- uvjeti ugovora o kreditu
- informacije o korištenim najmovima
- informacije o izvanbilančnom financiranju
- podatci o analizi poslovanja po bitnim segmentima
- potencijalna imovina i obveze
- detaljna objava plana za mirovine.

2.6. Povezanost računovodstvenih politika i bilješki uz financijske izvještaje

Računovodstvene politike i bilješke usko su povezane i potrebno ih je s posebnom pozornošću upotrijebiti i koristiti prilikom sastavljanja financijskih izvještaja. Anthony i Reece (2004) smatraju kako jedna od bilješki obično prva daje sažetak računovodstvenih politika koje je poduzeće koristilo prilikom sastavljanja financijskih izvještaja, a obuhvaća teme kao što su osnova konsolidacije, metode amortizacije, metode praćenje zaliha te politiku priznavanja prihoda. Prema mišljenju tih autora „uobičajeno je početi Bilješke izjavom o usklađenosti s prikladnom skupinom računovodstvenih načela. Tada se opisuje svaka određena korištena računovodstvena politika čije je razumijevanje potrebno za pravilno razumijevanje financijskih izvještaja“ (Alexander i dr., 2010:110). Prema Dražić-Lutilsky i dr. (2010) bitni sastavni dio bilješki objavljivanja su računovodstvenih politika, a kod objavljivanja financijskih izvještaja potrebno je točno i precizno objaviti sve primijenjene računovodstvene politike.

Poznato je kako bilješke opisuju vrijednost i obilježja važnih stavki u financijskim izvještajima iz toga razloga „u bilješkama trebaju također biti prikazane računovodstvene politike koje su bile korištene kod sastavljanja izvještaja s posebnim osvrtom na način utvrđivanja vrijednosti pozicija odnosno pravila procjene, moguća odstupanja od računovodstvenih standarda s razlozima odstupanja i kvantifikacijom njihovog učinka“ (Žager i dr., 2017:133).

Marjanović Kavanagh (2021) smatra kako nema jedinstvenog formata bilježaka uz financijske izvještaje te svaki poduzetnik prilagođava svoje računovodstvene politike i bilješke potrebama svog poduzeća. Stavke koje poduzeće nema u financijskim izvještajima ne prikazuju se u

računovodstvenim politikama, odnosno nema osnove za navođenje objašnjenja u bilješkama. O povezanosti između računovodstvenih politika i bilješki može se govoriti i kod promjena već usvojenih računovodstvenih politika, naime prema načelu dosljednosti politike je potrebno ustrajno koristiti iz razdoblja u razdoblje. Ponekad ih je moguće mijenjati i tada je potrebno tu informaciju istaknuti u bilješkama jer se radi o važnom podatku vezanom za rezultat poslovanja poduzeća. Standardi financijskog izvještavanja u određenim područjima ostavljaju slobodu za korištenje različitih računovodstvenih politika kod sastavljanja financijskih izvještaja prema tome važno je radi ispravnog razumijevanja financijskog izvještaja prezentirati dodatna obrazloženja tj. bilješke kojima se objašnjavaju odabrane računovodstvene politike i njihovi učinci.

Gulin i dr. (2013) smatraju kako međunarodni standardi financijskog izvještavanja ne prikazuju detaljno mjesto objavljivanja računovodstvenih politika te ostalih bilješki uz financijske izvještaje, međutim prema slučajevima iz prakse standardna je forma objavljivanja računovodstvenih politika ispod financijskih izvještaja u okviru godišnjeg izvještaja.

Kada se govori o povezanosti između računovodstvenih politika i bilješki uz financijske izvještaje na međunarodnoj razini većina zemalja koristi princip izrade financijskih izvještaja gdje su bilješke i računovodstvene politike iskazane zajedno i u povezanom odnosu. „No, u nekim slučajevima izvještaj o računovodstvenim politikama predstavlja zaseban izvještaj, kao što je to primjerice slučaj u Velikoj Britaniji ili SAD-u" (Žager i dr., 2017:218).

3. Metodologija istraživanja

Za analizu bilješki uz financijska izvješća korišteno je empirijsko istraživanje temeljeno na sekundarnim podacima uslužnih i proizvodnih poduzeća. Analiza je obuhvatila sljedeće:

1. pregled i terminološko objašnjenje pozicija bilance te
2. analizu sekundarnih podataka s ciljem usporedbe i analize skupova poduzeća u svrhu donošenja novih zaključaka.

Pored analize bilješki provedena je i usporedba poduzeća prema kriteriju najvećih prihoda u Republici Hrvatskoj na osnovu službenih izvješća iz Financijske agencije za 2021. godinu, korištenjem internetskog servisa info.biz. Usporedba poduzeća obuhvaća analizu bilješki iz financijskih izvještaja kako bi se utvrdile moguće razlike ili podudaranja u bilješkama kod proizvodnih u odnosu na uslužna poduzeća.

3.1. Pregled bilješki

U pregledu bilješki uzeti su podatci iz bilance i provodi se pojašnjavanje svake pozicije bilance pojedinačno te se povezuje s oznakom pozicije u bilanci. Pregled bilješki obavlja se u svrhu nadogradnje teorijskog dijela rada, a vezano uz strukturu i sadržaj bilješki uz financijska izvješća što je tema i cilj rada. U nastavku slijedi opis bilješki iz bilance pomoću naziva pozicije i povezivanje s oznakom pozicije. Prva pozicija u bilanci je aktiva čije su pozicije prikazane u Tablici 1.

Tablica 1: Pozicije aktive u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
	AKTIVA
A	POTRAŽIVANJA ZA UPISANI, A NEUPLAĆENI KAPITAL
B	DUGOTRAJNA IMOVINA
I	NEMATERIJALNA IMOVINA
1.	Izdatci za razvoj
2.	Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava
3.	Goodwill
4.	Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine

5.	Nematerijalna imovina u pripremi
6.	Ostala nematerijalna imovina

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Kod sastavljanja financijskog izvještaja velika poduzeća koriste MSFI 5 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja (EUR-Lex 2019). Mala poduzeća za sastavljanje financijskog izvještaja koriste HSFI 5 - Dugotrajna nematerijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22).

HSFI 5 - Dugotrajna nematerijalna imovina propisuje „neku se nematerijalnu imovinu treba priznati samo ako i isključivo ako:

- a) je vjerojatno da će očekivane buduće ekonomske koristi koje se mogu pripisati imovini pritjecati poduzetniku, i
- b) trošak nabave te imovine se može pouzdano izmjeriti“ (NN 86/15).

Oprečno navedenom čini izdatke za razvoj troškom u trenutku stvaranja. Kao izdatke za razvoj može se smatrati dizajniranje modela, oblikovanje materijala, stvaranje loga poduzeća i sl. Pozicija izdataka u bilanci je B-I-1.

Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava predstavljaju imovinu koja se koristi duže od jedne godine u svrhu proizvodnje robe, pružanju usluga te davanju u podnajam. Za velika poduzeća sve navedeno uređeno je MSFI 5 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća za sastavljanje financijskog izvještaja koriste HSFI 5 - Dugotrajna nematerijalna imovina. Ova imovina koja nema fizički oblik prema HSFI 5 - Dugotrajna nematerijalna imovina, kako bi bila svrstana u nematerijalnu imovinu treba bit zasebna u odnosu na korisnika u smislu načina stjecanja na temelju ustupanja prava, prijenosa ili prodaje. Također može biti stečena na temelju ugovornog odnosa. Kriterij za priznavanje nematerijalne imovine je određivanje nabavnog troška i mogućnost dobivanja ekonomske koristi poslovnog subjekta na osnovu upotrebe te imovine (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija ove stavke u bilanci je B-I-2.

Velika poduzeća za sastavljanje financijskog izvještaja koriste MSFI 5 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća za sastavljanje financijskog izvještaja koriste HSFI 5 - Dugotrajna nematerijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22).

Kojima se uređuje goodwill kao nematerijalna imovina. Goodwill „uključuje buduće ekonomske koristi nastale od imovine koju nije moguće pojedinačno identificirati i zasebno priznati“ HSFI 2 - Konsolidirani financijski izvještaji (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22).

Prema HSFI 5 - Dugotrajna nematerijalna imovina, realizira se kod kupnje i povezivanja s drugim poduzećem pod uvjetom izvršenog plaćanja drugog poduzeća. Goodwill se ostvaruje kada je trošak dobivanja veći od fer vrijednosti imovine kupljenog poduzeća. U sklopu nematerijalne imovine uvrštava se i goodwill kao rezultat poslovnog spajanja (Jurić, 2022:59). Priznaje se na poziciju B-I-3 u bilanci.

Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine koje poduzeće nije ostvarilo do datuma bilance priznaju se u dugotrajnu nematerijalnu imovinu za velika poduzeća prema MSFI 5 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 5 - Dugotrajna nematerijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Nematerijalna imovina u obliku predujmova stavlja se na poziciju B-I-4.

Velika poduzeća sastavljaju financijske izvještaje u skladu s MSFI 5 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća sastavljaju financijske izvještaje na temelju HSFI 5 Dugotrajna nematerijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Jurić (2022) smatra kako je nematerijalna imovina u pripremi dugotrajna imovina koja nema egzaktan oblik i poslovni subjekt ju koristi kod proizvodnje roba i usluga te za davanja u najam ostalim poslovnim subjektima u vremenskom razdoblju preko godine dana. Pozicija nematerijalne imovine u pripremi je B-I-5.

Ostala nematerijalna imovina iskazuje se u financijskom izvještaju velikih poduzeća prema MSFI 5 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). U izvještaju malih poduzeća koristi se HSFI 5 - Dugotrajna nematerijalna imovina, prema kojem ostala nematerijalna imovina obuhvaća ostalu imovinu koja nije navedena, a može sadržavati ograničeno pravo na tuđu stvar uz pravo korištenja, višegodišnje pravo prolaza, ulaganja u imovinu koja je u zakupu ili najmu na temelju ugovora i sl. Ostala nematerijalna imovina je dio pozicije dugotrajne nematerijalne imovine (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija ostale nematerijalne imovine je B-I-6. Tablicom 2 prikazane su pozicije dugotrajne materijalne imovine.

Tablica 2: Pozicije u bilanci pod materijalnom imovinom

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
II	MATERIJALNA IMOVINA
1.	Zemljište
2.	Građevinski objekti
3.	Postrojenja i oprema
4.	Alati, pogonski inventar i transportna imovina
5.	Biološka imovina
6.	Predujmovi za materijalnu imovinu
7.	Materijalna imovina u pripremi
8.	Ostala materijalna imovina
9.	Ulaganja u nekretnine

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Za poziciju zemljište kod velikih poduzeća primjenjuje se MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema. Mala poduzeća koriste HSFI 6 - Dugotrajna materijalna imovina. Prema Jurić (2022) zemljište kao materijalna imovina u trošak nabave uključuje i troškove nastale prilikom nabave zemljišta, a to znači javnobilježnički trošak, priključne troškove, čišćenje zemljišta te rušenje postojećeg objekta osim u slučaju nastavka izgradnje. Vezano uz amortizaciju zemljišta se ne amortiziraju. Zemljišta pripadaju prvoj poziciji materijalne imovine u bilanci. U bilanci se pozicija zemljišta priznaje na lokaciji B-II-1.

Građevinski objekti su imovina koja ima dugotrajan vijek i materijalni oblik. Uređeni su za velika poduzeća kroz MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća uređena su HSFI 6 - Dugotrajna materijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Poslovni subjekt pribavlja građevinski objekt u svrhu korištenja za proizvodnju i davanje usluga u svrhu dobivanja budućih novčanih koristi. Ukoliko bi se građevinski objekt nabavio u svrhu daljnje prodaje više ne bi bio materijalna imovina već bi se priznavao u zalihe kao kratkotrajna imovina (Jurić, 2022:61) Građevinski objekti zauzimaju poziciju B-II-2.

Postrojenja i oprema kao bilančne pozicije uređena su za velika poduzeća MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća uređena su HSFI 6 - Dugotrajna materijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). „Glavna pitanja

u računovodstvu nekretnina, postrojenja i opreme su priznavanje imovine, utvrđivanje njezine knjigovodstvene vrijednosti, amortizacije i gubitaka zbog umanjenja koje je potrebno priznati u vezi s time“ (Cirkveni Filipović, 2020:247). Postrojenja i oprema u bilanci svrstane su na poziciju B-II-3.

Alati, pogonski inventar i transportna imovina unose se u bilancu za velika poduzeća prema MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća uređena su HSFI 6 - Dugotrajna materijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema Jurić (2022) pozicije su dugotrajne materijalne imovine koja podliježe amortizaciji. Unosi se imovina koja je u vlasništvu poslovnog subjekta. U bilanci se alati, inventar i druga imovina nalazi na poziciji B-II-4.

Biološka imovina za velika poduzeća uređena je na temelju MRS 41 - Poljoprivreda. Propisuje što je subjekt dužan objaviti:

- a) „postojanje i knjigovodstvenu vrijednost biološke imovine čije je vlasništvo ograničeno, te knjigovodstvenu vrijednost biološke imovine založene kao jamstvo za obveze;
- b) vrijednost preuzetih obveza za razvoj ili nabavu biološke imovine; i
- c) strategije upravljanja financijskim rizikom u vezi s poljoprivrednom djelatnošću“ MRS 41 - Poljoprivreda (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje).

Za mala poduzeća biološka imovina uređuje se HSFI 17 - Poljoprivreda. Ona podrazumijeva vinograde, voćnjake, šume, različite nasade i drugu biološku imovinu. „Ako se fer vrijednost biološke imovine može pouzdano izmjeriti, početno i na svaki sljedeći datum bilance mjeri se po fer vrijednosti umanjenoj za troškove do točke prodaje“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Biološka imovina nalazi se na poziciji B-II-5 u bilanci.

Predujmovi za materijalnu imovinu uređeni su za velika poduzeća prema MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća predujmovi za materijalnu imovinu uređeni su HSFI 6 - Dugotrajna materijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema Jurić (2022) predstavljaju dugotrajnu imovinu koja se knjiži po neto knjigovodstvenoj korisnosti i obuhvaćaju plaćene predujmove za kupnju dugotrajne imovine. Predujmovi se bilježe na poziciji B-II-6 u bilanci.

Materijalna imovina u pripremi je dugotrajna imovina koja je uređena za velika poduzeća prema MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća određena je HSFI 6 - Dugotrajna materijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21,

150/22). Prema Jurić (2022) odnosi se na ulaganja koja su još u procesu ugovaranja. Pozicija materijalne imovine popunjava se za imovinu koja je u posjedu poslovnog subjekta i isto tako za imovinu koju koristi putem financijskog najma. Pozicija imovine priznaje se na mjestu B-II-7.

Ostala materijalna imovina uređena je za velika poduzeća prema MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća određena je prema HSFI 6 - Dugotrajna materijalna imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). To je imovina koja predstavlja umjetnička djela kao što su slike, kipovi, skulpture i sl. Ovakav oblik imovine „ne podliježe amortizaciji“ (Jurić, 2022:61). U bilanci se nalazi na poziciji B-II-8.

Ulaganja u nekretnine uređena su za mala poduzeća prema HSFI 7 - Ulaganja u nekretnine. „Ulaganje u nekretnine je nekretnina (zemljište ili zgrada, ili dio zgrade, ili oboje) koju vlasnik ili najmoprimatelj u financijskom najmu drži kako bi ostvario prihode od najma ili radi porasta tržišne vrijednosti imovine ili oboje, a ne radi:

- a) korištenja u proizvodnji ili ponudi roba i usluga ili u administrativne svrhe, ili
- b) prodaje u sklopu redovnog poslovanja“ (NN 86/15).

Na poziciji B-II-9 u bilanci iskazana su ulaganja u nekretnine kao materijalna imovina. U tablici 3 predstavljene su stavke dugotrajne financijske imovine.

Tablica 3: Pozicije u bilanci pod dugotrajnom financijskom imovinom

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
III	DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA
1.	Ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe
2.	Ulaganja u ostale vrijednosne papire poduzetnika unutar grupe
3.	Dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe
4.	Ulaganja u udjele (dionice) društva povezanih sudjelujućim interesom
5.	Ulaganja u ostale vrijednosne papire društva povezanim sudjelujućim
6.	Dani zajmovi, depoziti i slično društvima povezanim sudjelujućim interesom
7.	Ulaganja u vrijednosne papire
8.	Dani zajmovi, depoziti i slično
9.	Ostala ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela
10.	Ostala dugotrajna financijska imovina

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe su ulaganja u roku većem od godine dana i s kapitalom koji predstavlja višak sredstava poslovnog subjekta. Pozicije su uređene za velika poduzeća MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća prema HSFI 9 - Financijska imovina. „Udjeli i dionice (vlasnički instrumenti) je svaki ugovor koji dokazuje udjel u kapitalu“ (NN 86/15). Ulaganja u udjele osim povrata uloženog kapitala donose i dodatne naknade u obliku dividende. Kupnjom dionica određenog poduzeća moguće je ostvariti buduću poslovnu korist kroz stjecanje većinskog udjela dionica u tom poduzeću. Dugotrajna financijska imovina na prvoj poziciji B-III-1 sadrži ulaganje u udjele.

Ulaganja u ostale vrijednosne papire poduzetnika unutar grupe predstavljaju i najčešći oblik ulaganja dugotrajne financijske imovine. Pozicije se unose u bilancu za velika poduzeća prema MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća unose se u bilancu prema HSFI 9 - Financijska imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Ulaganja u ostale vrijednosne papire nalaze se na poziciji B-III-2.

Dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe uređeni su za velika poduzeća na temelju MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća uređuju HSFI 9 - Financijska imovina. „Zajmovi i potraživanja su nederivativna financijska imovina s fiksnim ili odredivim plaćanjima koja ne kotiraju na aktivnom tržištu“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema Jurić (2022) putem zajmova najčešće se plasira novac i na osnovu te vrste ulaganja ostvaruje se zaštita sredstava i stječe se korist. Za dane zajmove s rokom dospijea preko godine dana dio glavnice koja dospijeva unutar godine dana, a poslije datuma bilance potrebno je staviti na kratkotrajnu financijsku imovinu. U bilanci na poziciji B-III.3 pronalaze se dani zajmovi, depoziti i sl.

Ulaganja u udjele (dionice) društva povezanih sudjelujućim interesom definirano je za velika poduzeća s MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća definiraju ulaganja u udjele HSFI 9 - Financijska imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Potrebno je zasebno u bilanci prikazati ulaganja u udjele za poduzetnike unutar grupe i za poduzetnike povezane sudjelujućim interesima. Ova stavka bilance nalazi se na B-III-4.

Ulaganja u ostale vrijednosne papire društva povezanim sudjelujućim interesom za velika poduzeća uređeno je MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća ulaganja u ostale vrijednosne papire uređuju HSFI 9 - Financijska

imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). „Ulaganja u ovisna (povezana) društva, zajednički kontrolirane pothvate i društva povezana sudjelujućim interesom poduzetnik će mjeriti u skladu s HSFI 2 - Konsolidirani financijski izvještaji“ (NN 86/15). Ulaganja se nalaze na poziciji B-III-5.

Dani zajmovi, depoziti i slično društvima povezanim sudjelujućim interesom za velika poduzeća regulirani su s MSFI 7 - Financijski instrumenti: objavljivanje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 9 - Financijska imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema Jurić (2022) društva koja su povezana mogu međusobno dati zajmove na temelju ugovora i na osnovu tako sklopljenog posla zahtijevati naknadu za zajam u obliku kamate bez obzira što su povezani sudjelujućim interesima i to iskazati u posebnoj poziciji bilance B-III-6.

Ulaganja u vrijednosne papire zahtijeva analizu rizika kod investiranja u vrijednosne papire na temelju analize vrijednosnih papira. Navedena ulaganja za velika poduzeća usklađuju se s MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća ulaganja u vrijednosne papire usklađuju HSFI 9 - Financijska imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Unatoč analizi rizika to su instrumenti koje poduzeće kupuje sa sigurnošću primitka glavnice i kamata. U bilanci se ulaganja u vrijednosne papire nalazi na poziciji B-III-7.

Dani zajmovi, depoziti i slično su dugotrajna financijska imovina koja je za velika poduzeća uređena prema MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 9 - Financijska imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). To su modeli financiranja s kojima se poduzeće koristi u procesu poslovanja i najčešće se povezuje vlasnički novac i novac dobiven putem zajma. Uz upotrebu zajmova neizostavna posljedica su kamate na zajmove koje je moguće odbiti od oporezive dobiti unutar poduzeća. Dani zajmovi i depoziti nalaze se na poziciji B-III-8.

Ostala ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela uređena su za velika poduzeća MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća ostala ulaganja uređuju se pomoću HSFI 9 - Financijska imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Metoda udjela se koristi za ulagače koji imaju više od 20% glasačkih prava, ali ne kontroliraju poduzeće koje je predmet ulaganja. Ova metoda zahtjeva posebnu računovodstvenu tehniku za prikaz sudjelovanja u dobiti. Ostala ulaganja su na poziciji B-III-9.

Ostala dugotrajna financijska imovina definirana je za velika poduzeća prema MSFI 9 - Financijski instrumenti (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća definiraju ostala ulaganja prema HSFI 9 - Financijska imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Obuhvaća ostalu imovinu koju poslovni subjekt priznaje u bilanci u trenutku potpisivanja ugovora i tada postaje obveznik odredbi ugovora. Ostala dugotrajna financijska imovina bilježi se u bilanci na poziciji B-III-10. Pozicija bilance pod nazivom potraživanja prikazana je u tablici 4 skupa s pripadajućim bilješkama.

Tablica 4: Pozicije potraživanja u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
IV	POTRAŽIVANJA
1.	Potraživanja od poduzetnika unutar grupe
2.	Potraživanja od društva povezanih sudjelujućim interesom
3.	Potraživanja od kupaca
4.	Ostala potraživanja
V	ODGOĐENA POREZNA IMOVINA

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Potraživanja od poduzetnika unutar grupe su „na temelju obvezno pravnih i drugih osnova, zasnovana prava potraživati od dužnika plaćanje duga, isporuku usluga ili pružanje usluga“ HSFI 11 - Potraživanja (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Navedeni standard koristi se za mala poduzeća. Kada se govori o poduzetnicima unutar grupe tu grupu čini poduzeće i njegova ovisna poduzeća gdje takozvano matično poduzeće kontrolira ostala ovisna poduzeća. Potraživanja od poduzetnika unutar grupe prikazuju se na poziciji B-III-1.

Potraživanja od društava povezanih sudjelujućim interesom za mala poduzeća uređena su HSFI 11 - Potraživanja (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prilikom unosa u bilančne pozicije potrebno je razlikovati potraživanja od kupaca, potraživanja od poduzeća unutar grupe te potraživanja od društva povezanih sudjelujućim interesom i za svaku stavku unositi u zasebnu poziciju bilance. „Udjel stečen u grupi imovine koja nije potraživanje (na primjer, udjel u zajedničkom investicijskom ili sličnom fondu) ne predstavlja potraživanje“ (Cirkveni Filipović, 2020:84). U bilanci se unose na poziciju B-III-2.

Potraživanja od kupaca definirana su za mala poduzeća na temelju HSFI 11 - Potraživanja (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). „Ako se naplata potraživanja odgađa za dulje vremensko

razdoblje (dulje od 1 godine), a nisu ugovorene kamate, ili su ugovorene po stopi koja je niža od tržišne, potraživanja će se priznati u iznosu koji predstavlja sadašnju vrijednost budućih novčanih tokova diskontiranih primjenom tržišne kamatne stope“ (Cirkveni Filipović, 2020:86). Potraživanja od kupaca prikazuju se na poziciji B-III-3.

Ostala potraživanja uređena su za mala poduzeća HSFI 11 - Potraživanja NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Postaju posebno zanimljiva poslovnom subjektu u trenutku kada se javi potreba za dodatna sredstva mimo redovnog poslovanja. Ostala potraživanja mogu biti potraživanja od zaposlenika, potraživanja od osiguranja, potraživanja od države i sl. Prikazuju se na poziciji B-III-4. U Tablici 5 predstavljene su sve bilješke koje se svrstavaju pod kratkotrajnu imovinu.

Tablica 5: Pozicije kratkotrajne imovine u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
C	KRATKOTRAJNA IMOVINA
I	ZALIHE
1.	Sirovine i materijal
2.	Proizvodnja u tijeku
3.	Gotovi proizvodi
4.	Trgovačka roba
5.	Predujmovi za zalihe
6.	Dugotrajna imovina namijenjena prodaji
7.	Biološka imovina

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Sirovine i materijal svrstavamo pod zalihe te su za mala poduzeća uređene HSFI 10 - Zalihe (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Velika poduzeća koriste MRS 2 - Zalihe (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Zalihe su kratkotrajna materijalna imovina:

- „koja se drži zbog prodaje u redovnom toku poslovanja,
- koja se drži u procesu proizvodnje za navedenu prodaju ili
- u obliku materijala ili dijelova koji će biti utrošeni u procesu proizvodnje ili u postupku pružanja usluga“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22).

U bilanci se prikazuju na poziciji C-I-1.

Proizvodnja u tijeku unosi se u bilancu za mala poduzeća sukladno HSFI 10 - Zalihe (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Velika poduzeća koriste MRS 2 - Zalihe (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Na mrežnim stranicama Odbora za standarde financijskog izvještavanja objavljen je HSFI 10 - Zalihe, prema kojem „troškovi proizvodnje znače vrijednost utrošenih sirovina, potrošnog materijala i drugi troškovi koji su neizravno pripisivi predmetnom proizvodu. Uključuju razumni udio fiksnih i varijabilnih općih troškova nastalih u razdoblju proizvodnje koji se neizravno pripisuje predmetnom proizvodu.“ Proizvodnja u tijeku nalazi se na poziciji C-I-2.

Gotovi proizvodi su zalihe usklađene za mala poduzeća s HSFI 10 - Zalihe (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Velika poduzeća koriste MRS 2 - Zalihe (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Prema HSFI 10 - Zalihe „kad su zalihe prodane, knjigovodstvenu vrijednost tih zaliha treba priznati kao rashod razdoblja u kojem su priznati odnosni prihodi. Iznos bilo kojeg otpisa zaliha do neto utržive vrijednosti i svi gubitci zaliha trebaju se priznati kao rashod u razdoblju otpisa, odnosno nastanka gubitka“ (NN 86/15). Gotove proizvode kao kratkotrajnu imovinu uvrštava se na poziciju bilance C-I-3.

Trgovačka roba je zaliha koja je uređena za mala poduzeća na temelju HSFI 10 - Zalihe (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Velika poduzeća koriste MRS 2 - Zalihe (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Prema HSFI 10 – Zalihe „metoda „prvi ulaz – prvi izlaz“ podrazumijeva postupak da se stavka zaliha koja je prva kupljena prva upotrijebi ili proda, tako da su stavke koje ostaju na zalihama na kraju razdoblja one, koje su zadnje kupljene ili proizvedene“ (NN 86/15). Trgovačka roba je na poziciji C-I-4 u bilanci.

Predujmovi za zalihe koriste mala poduzeća u skladu s HSFI 10 - Zalihe. Velika poduzeća koriste MRS 2 - Zalihe. Jurić (2022) smatra kako su to predujmovi uplaćeni poduzećima u zemlji za koji su izdali račun s PDV-om knjiže se po neto cijeni jer se na osnovu primljenog računa za predujam može priznati pretporez. Ukoliko se u tekućoj poslovnoj godini predujmovi knjiže na obveze prema dobavljačima tada na kraju godine treba obaviti prebaciti na dane predujmove. Predujmovi za zalihe zauzimaju poziciju C-I-5.

Dugotrajna imovina namijenjena prodaji sukladna je za mala poduzeća s HSFI 8 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja. Velika poduzeća koriste MSFI 5 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja. „Dugotrajna imovina namijenjena prodaji je imovina čija će se knjigovodstvena vrijednost nadoknaditi putem prodaje (s tim da je ta prodaja vrlo vjerojatna), a ne putem korištenja. Prodaja ove imovine provest će

se unutar jedne godine od datuma klasifikacije“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). U bilanci dugotrajna imovina namijenjena prodaji stavlja se na poziciju C-I-6.

Biološka imovina je kratkotrajna imovina koja obuhvaća biljke i životinje. Za mala poduzeća usklađena je s HSFI 10 - Zalihe (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Velika poduzeća koriste MRS 2 - Zalihe (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Pomoću poljoprivrednih procesa biološka imovina pretvara se u proizvod za prodaju. Poduzetnik ima obavezu objaviti za svu biološku imovinu „procjenu fizičke količine i objasniti značajne aktivnosti vezane uz dugotrajnu biološku imovinu“. HSFI 17 - Poljoprivreda (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Biološka imovina nalazi se na bilančnoj poziciji C-I-7. Kratkotrajna potraživanja prikazana su tablicom 6.

Tablica 6: Pozicije potraživanja kratkotrajne imovine

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
II	POTRAŽIVANJA
1.	Potraživanja od poduzetnika unutar grupe
2.	Potraživanja od društva povezanih sudjelujućim interesom
3.	Potraživanja od kupaca
4.	Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika
5.	Potraživanja od države i drugih institucija
6.	Ostala potraživanja

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Potraživanja od poduzetnika unutar grupe su „nederivativna financijska imovina s fiksnim ili utvrdivim plaćanjima koja ne kotiraju na aktivnom tržištu. Poduzetnik će priznati potraživanja u svojoj bilanci samo i isključivo kada poduzetnik postaje jedna od ugovornih strana na koju se primjenjuje ugovorni uvjeti“ HSFI 11 - Potraživanja (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Navedeni standard služi za mala poduzeća. Pozicija u bilanci za potraživanja od poduzetnika unutar grupe je C-II-1.

Potraživanja od društva povezanih sudjelujućim interesom uređena su za mala poduzeća na temelju HSFI 11 - Potraživanja „potraživanja treba posebno iskazati za svaku stavku:

- a) Potraživanja od redovitih kupaca,
- b) Potraživanja od povezanih društava,
- c) Potraživanja od društava u kojima postoje sudjelujući interesi, i

d) Ostala potraživanja.“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22).

Za kratkoročna potraživanja postoji posebna pozicija u bilanci za potraživanja od društva povezanih sudjelujućim interesima. Pozicija tog naziva nalazi se na C-II-2.

Potraživanja od kupaca sukladna su za mala poduzeća s HSFI 11 - Potraživanja (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Jurić (2022) smatra za potraživanja od prodanih proizvoda i usluga koja su nenaplativa potrebno je takva potraživanja maknuti iz evidencije. Također poslovni subjekt dužan je obavijestiti nadležnu instituciju u slučajevima dospjelih, a nenaplaćenih računa. Potraživanja od kupaca bilježe se u poziciju bilance C-II-3.

Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika za mala poduzeća usklađena su HSFI 11 - Potraživanja (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Jurić (2022) smatra kako potraživanja od zaposlenika obuhvaća potraživanja u obliku predujma za službeni put ili kupnje za gotovinsko plaćanje dok se potraživanje od članova poduzetnika odnosi na dividendu ili predujam dobiti. Neovisno o isplatama predujma članovima društva bitno je u bilanci na kraju godine iskazati ukupnu dobit. Ukoliko su isplaćeni predujmovi za dividende i udjele u dobiti veći od stvarne dobiti na kraju godine razlika po takvoj isplati je oporeziva jer se smatra primitkom člana poduzetnika. Potraživanja se nalaze na poziciji C-II-4.

Potraživanja od države i drugih institucija unose se u bilancu za mala poduzeća sukladno HSFI 11 - Potraživanja, prema ovom standardu „državne pomoći isključuju one oblike državne pomoći kojima nije moguće na razborit način utvrditi vrijednost i transakcije s državom koje se ne mogu razlikovati od normalnih poslovnih transakcija poduzetnika“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). U bilanci se iskazuju na poziciji C-II-5.

Ostala potraživanja za mala poduzeća usklađena su HSFI 11 - Potraživanja (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Jurić (2022) smatra kako ostala potraživanja obuhvaćaju potraživanja za preplaćene poreze, prireze i doprinose, potraživanja za kamate, potraživanja za različite potpore i sl. Ostala potraživanja zauzimaju poziciju C-II-6. Posljednja skupina bilance pod pozicijom aktiva je kratkotrajna financijska imovina koja je predstavljena Tablicom 7.

Tablica 7: Pozicije kratkotrajne financijske imovine u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
III	KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA
1.	Ulaganja u udjele (dionice) poduzetnika unutar grupe
2.	Ulaganja u ostale vrijednosne papire poduzetnika unutar grupe
3.	Dani zajmovi, depoziti i slično poduzetnicima unutar grupe
4.	Ulaganja u udjele (dionice) društva povezanih sudjelujućim interesom
5.	Ulaganja u ostale vrijednosne papire društva povezanim sudjelujućim interesom
6.	Dani zajmovi, depoziti i slično društvima povezanim sudjelujućim interesom
7.	Ulaganja u vrijednosne papire
8.	Dani zajmovi, depoziti i slično
9.	Ostala financijska imovina
IV	NOVAC U BANCI I BLAGAJNI

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Kratkotrajna financijska imovina za mala poduzeća usklađena je s HSFI 9 - Financijska imovina (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Velika poduzeća koriste MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Financijska imovina obuhvaća sljedeće vrste imovine:

- a) „udjeli i dionice kod povezanih poduzetnika
- b) zajmovi povezanim poduzetnicima
- c) sudjelujući interesi osim kod povezanih poduzetnika
- d) ulaganja u vrijednosne papire
- e) dani zajmovi i depoziti
- f) ostala financijska imovina
- g) novac“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22).

Razlika u pozicijama dugotrajne financijske imovine i kratkotrajne financijske imovine je u vremenskom periodu promatranja bilješki za određenu poziciju. Kratkotrajna financijska imovina promatra se kroz period kraći od jedne godine, a dugotrajna financijska imovina na razdoblje duže od jedne godine. Pozicija kratkotrajne financijske imovine je C-III-1-9. Plaćeni troškovi, ukupna aktiva i izvanbilančni zapisi prikazani su Tablicom 8.

Tablica 8: Plaćeni troškovi budućeg razdoblja (obračunati prihodi)

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
D	PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI
E	UKUPNO AKTIVA
F	IZVANBILANČNI ZAPISI

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Prema Jurić (2022) plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati prihodi obuhvaćaju plaćene troškove budućeg razdoblja unaprijed koja postaju predujam radi priznavanja pretporeza uz uvjet izdanog računa za primljeni predujam od primatelja predujma. Pozicija u bilanci je na oznaci D. U Tablici 9 prikazana je pasiva s pripadajućim bilješkama.

Tablica 9: Pozicije pasive u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
	PASIVA
A	KAPITAL I REZERVE
I	TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL
II	KAPITALNE REZERVE
III	REZERVE IZ DOBITI
1.	Zakonske rezerve
2.	Rezerve za vlastite dionice
3.	Vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)
4.	Statutarne rezerve
5.	Ostale rezerve
IV	REVALORIZACIJSKE REZERVE

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Zakonske rezerve su rezerve iz dobiti pod pozicijom kapital i rezerve u bilanci. Uređene su za velika poduzeća pomoću MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 - Kapital, prema kojem „rezerve iz dobiti su dio kapitala koje se formiraju iz dobiti poduzetnika, a sastoje se od: zakonskih rezervi, statutarne rezervi, rezervi za otkup vlastitih dionica (udjela) i ostalih rezervi. Rezerve fer vrijednosti su dio promjene fer vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju,

učinkoviti dio zaštite novčanog toka i zaštita s osnove ulaganja u inozemno poslovanje“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). U bilanci zakonske rezerve nalaze se na poziciji A-III-1.

Rezerve za vlastite dionice su rezerve iz dobiti koje su uređene za mala poduzeća prema HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Velika poduzeća koriste MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Jurić (2022) smatra kako je poduzeće u obavezi imati rezerve za otkup vlastitih dionica iz dobiti. Rezerve za vlastite dionice mogu se osigurati iz dobiti ili ostalih rezervi, ali nije prihvatljivo rezerviranje iz temeljnog kapitala. Rezerviranja nisu potrebna od trenutka prodaje ili povlačenja dionica. Rezerve za vlastite dionice prikazane su na poziciji A-III-2.

Vlastite dionice i udjeli su rezerve iz dobiti koje poduzeće treba zabilježiti u bilanci u obliku negativne stavke za velika poduzeća sukladno s MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 - Kapital, prema kojem „zadržana dobit ili preneseni gubitak je dio dobiti prethodnih razdoblja koja ostaje poduzetniku nakon raspoređivanja u rezerve, isplate dividende ili udjela u dobiti umanjena za gubitke prethodnih razdoblja“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Vlastite dionice i udjeli zauzimaju poziciju A-III-3.

Statutarne rezerve su rezerve iz dobiti uređene za velika poduzeća prema MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 – Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema Zakonu o trgovačkim društvima „statutom društva može se odrediti, samo za slučaj da glavna skupština usvoji račun dobiti i gubitka, da se iznosi iz dobiti tekuće godine rasporede u ostale rezerve. Na temelju takve odredbe statuta može se u ostale rezerve iz dobiti rasporediti najviše polovinu dobiti tekuće godine“ (NN 111/93). Statutarne rezerve u bilanci stavljaju se na poziciju A-III-4.

Ostale rezerve potrebno je uskladiti za velika poduzeća s MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema Zakonu o trgovačkim društvima „uprava i nadzorni odbor ne mogu rasporediti iznose dobiti u ostale rezerve ako one prelaze visinu polovine temeljnog kapitala ili bi se to dogodilo kada bi se u njih rasporedio dio dobiti tekuće godine“ (NN 111/93). Ostale rezerve u bilanci prikazuju se na poziciji A-III-5. Bilješke pod pozicijom rezerve fer vrijednosti predstavljene su Tablicom 10.

Tablica 10: Pozicije rezerve fer vrijednosti u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
V	REZERVE FER VRIJEDNOSTI I OSTALO
1.	Fer vrijednost financijske imovine kroz ostalu sveobuhvatnu dobit
2.	Učinkoviti dio zaštite novčanih tokova
3.	Učinkoviti dio zaštite neto ulaganja u inozemstvo
4.	Ostale rezerve fer vrijednosti
5.	Tečajne razlike iz preračuna inozemnog poslovanja

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Rezerve fer vrijednosti usklađuju se za velika poduzeća na temelju MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 – Kapital, prema kojem „rezerve fer vrijednosti su dio promjene fer vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju, učinkoviti dio zaštite novčanog toka i zaštita s osnove ulaganja u inozemno poslovanje“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija fer vrijednosti financijske imovine nalazi se na A-V-1.

Učinkoviti dio zaštite novčanih tokova usklađuje se za velika poduzeća prema MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća usklađuju prema HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija predstavlja dio rezervi koji je vezan uz promjene fer vrijednosti instrumenata zaštite koje se bilježe u ostalu sveobuhvatnu dobit, a klasificiraju se kada zaštite novčanih tokova utječu na dobit ili gubitak. Novčani tokovi prezentiraju se na poziciji A-V-2.

Učinkoviti dio zaštite neto ulaganja u inozemstvo usklađuje se za velika poduzeća pomoću MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća primjenjuju HSFI 12 - Kapital, na temelju ovog standarda „neto ulaganje u inozemno poslovanje je iznos udjela izvještajnog poduzetnika u kapitalu tog poslovanja (Inozemno poslovanje je ovisno društvo, društvo povezano sudjelujućim interesom, zajednički pothvat ili podružnica izvještajnog poduzetnika čije je poslovanje utemeljeno ili se njime upravlja u zemlji ili valuti koja nije zemlja ili valuta izvještajnog poduzetnika)“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Neto ulaganja stavljaju se na poziciju A-V-3 u bilanci.

Ostale rezerve fer vrijednosti usklađene su za velika poduzeća MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća

primjenjuju HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Sve one rezerve koje se revaloriziraju na temelju prosudbe materijalne imovine i nematerijalne imovine. U bilanci pozicija ostalih rezervi je na oznaci A-V-4.

Tečajne razlike iz preračuna inozemnog poslovanja za velika poduzeća usklađene su MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 – Kapital prema kojem „u financijskim izvještajima koji uključuju inozemno poslovanje, tečajna razlika proizašla iz monetarnih stavki koje čine neto ulaganje u inozemno poslovanje priznaje se u kapital (rezerve fer vrijednosti) kada inozemno poslovanje predstavlja podružnicu, a sastavljaju se konsolidirani financijski izvještaji. U ostalim slučajevima ova tečajna razlika priznaje se u računu dobiti i gubitka“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). U bilanci tečajne razlike iz preračuna stavljaju se na poziciju A-V-5. U Tablici 11 obuhvaćene su pozicije zadržane dobiti i gubitka.

Tablica 11: Pozicije zadržane dobiti u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
VI	ZADRŽANA DOBIT ILI PRENESENI GUBITAK
1.	Zadržana dobit
2.	Preneseni gubitak

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Zadržana dobit usklađena je za velika poduzeća prema MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća primjenjuju HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Jurić (2022) smatra kako je zadržana dobit stavka koja se u bilanci prenosi iz prethodnog razdoblja. Ona se može tijekom tekuće poslovne godine povećati za iznos revalorizacijske rezerve, a kod nekih poslovnih subjekata za iznos rezervi fer vrijednosti kod prodaje financijske imovine. Bitno je naglasiti kod zadržane dobiti kako ju nije potrebno isplaćivati po redu nastanka jer nije definiran ni jednim propisom redoslijed uporabe zadržane dobiti. U bilanci zadržana dobit nalazi se na poziciji A-V-1.

Preneseni gubitak usklađen je za velika poduzeća prema MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća usklađena su prema HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Sukladno Zakonu o porezu na dobit (NN 177/04 „ako se u postupku utvrđivanja porezne osnovice utvrdi negativna osnovica, porezni obveznik ima porezni gubitak. Porezni gubitak prenosi se i nadoknađuje umanjivanjem porezne

osnovice u sljedećih pet godina, ako Zakon ne određuje drukčije.“ Pozicija prenesenog gubitka je A-V-2. Dobit ili gubitak poslovne godine prikazan je u Tablici 12.

Tablica 12: Pozicije dobiti ili gubitka u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
VII	DOBIT ILI GUBITAK POSLOVNE GODINE
1.	Dobit poslovne godine
2.	Gubitak poslovne godine
VIII	MANJINSKI (NEKONTROLIRAJUĆI) INTERES

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Dobit poslovne godine usklađuje se za velika poduzeća prema MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Jurić (2022) smatra kako stavka koja se dobije iz računa dobiti i gubitka nakon oporezivanja. Ukoliko su poslovni subjekti koristili u prethodnoj godini odgođene porezne obaveze na poziciji dobit poslovne godine iskazat će dobit koji nije u skladu sa stavkom porezna obveza iz PD obrasca i tu je razliku potrebno dodatno pojasniti u bilješkama uz financijska izvješća. Dobit se u bilanci nalazi na poziciji A-VII-1. Gubitak poslovne godine usklađen je za velika poduzeća MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Kod malih poduzeća usklađen je prema HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Gubitak se prikazuje u punom iznosu kao gubitak poslovne godine. Najčešće se gubitak nadoknađuje iz zadržane dobiti u budućem razdoblju i to već od 2. siječnja. Pozicija gubitka u bilanci je A-VII-2. U Tablici 13 predstavljene su bilješke od rezerviranja.

Tablica 13: Pozicija rezerviranja u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
B	REZERVIRANJA
1.	Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze
2.	Rezerviranja za porezne obveze
3.	Rezerviranja za započete sudske sporove
4.	Rezerviranja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava
5.	Rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima
6.	Druga rezerviranja

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Rezerviranja za mirovine, otpremnine i slične obveze uređeno je za velika poduzeća MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća uređeno je prema HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema MRS 19 - Primanja zaposlenika, „otpremnine su primanja zaposlenika koja se zaposlenicima daju u zamjenu za prestanak radnog odnosa“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Stavka rezerviranja iskazuje se na poziciji B-VIII-1.

Rezerviranja za porezne obveze uređuju se za velika poduzeća prema MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 – Kapital, prema kojem „odgođene porezne obveze jesu iznosi poreza na dobit plativi u budućim razdobljima koje se odnose na oporezive privremene razlike“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). U bilanci se prezentiraju na poziciji B-VIII-2.

Rezerviranja za započete sudske sporove za velika poduzeća uređena su MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema Pravilniku o porezu na dobit „rezerviranjima za troškove po započetim sudskim sporovima, prema članku 11. stavak 2. Zakona, smatraju se rezerviranja za pokrenute sudske sporove protiv poreznog obveznika do petnaestog dana prije dana podnošenja porezne prijave, u visini utužene svote uvećane za pripadajuće troškove spora, osim kamata na utuženu svotu“ (NN 95/05) te se prikazuju na poziciji B-VIII-3.

Rezerviranja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava za velika poduzeća uređena su MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća usklađena su prema HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Sukladno Zakonu o porezu na dobit (NN 177/04) „priznaju se kao rashod rezerviranja za rizike i troškove na temelju zakona ili drugog propisa i rezerviranja koja su uvjetovana ugovorima (rezerviranja za otpremnine, rezerviranja za troškove obnavljanja prirodnih bogatstava, rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima i rezerviranja za troškove po započetim sudskim sporovima“, a vidljiva je u bilanci kao B-VIII-4.

Rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima uređena su za velika poduzeća prema MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća uređena su HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Sukladno Zakonu o porezu na dobit (NN 177/04) „rezerviranja za troškove u jamstvenim rokovima jesu rezerviranja za troškove otklanjanja nedostataka u jamstvenim rokovima u visini utvrđenoj na temelju

ugovora i prijašnjih iskustvenih spoznaja u svakoj od djelatnosti, ako ne postoji pravni temelj da se takvi izdaci naplate od treće osobe.“ Pozicija se u bilanci nalazi na mjestu B-VIII-5.

Druga rezerviranja uređena su za velika poduzeća prema MRS 32 - Financijski instrumenti: prezentiranje (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 12 - Kapital (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Mogu obuhvaćati rezerviranja za nepredviđene obveze, za neiskorišteni godišnji odmor, za troškove štetnih ugovora i ostale troškove i rizike. Pozicija je B-VIII-6. Pozicije dugoročnih obveza obuhvaćene su i prikazane Tablicom 14.

Tablica 14: Pozicije dugoročnih obveza u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
C	DUGOROČNE OBVEZE
1.	Obveze prema poduzetnicima unutar grupe
2.	Obveze za zajmove, depozite i slično poduzetnika unutar grupe
3.	Obveze prema društvima povezanim sudjelujućim interesom
4.	Obveze za zajmove, depozite i slično društava povezanih sudjelujućim
5.	Obveze za zajmove, depozite i slično
6.	Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama
7.	Obveze za predujmove
8.	Obveze prema dobavljačima
9.	Obveze po vrijednosnim papirima
10.	Ostale dugoročne obveze
11.	Odgođena porezna obveza

Izvor: izrada autorice prema podatcima iz (NN 144/20)

Obveze prema poduzetnicima unutar grupe uređene su za velika poduzeća prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 13 – Obveze, prema ovom standardu „pojedinačno kontrolirana imovina predstavlja zajedničku kontrolu pa i zajedničko vlasništvo nad imovinom koja se koristi u zajedničkom pothvatu“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija obveze prema poduzetnicima nalazi se na mjestu C-1.

Obveze za zajmove, depozite i slično poduzetnika unutar grupe za velika poduzeća uređene su primjenom MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća uređena su primjenom HSFI 13 – Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21,

150/22). Jurić (2022) smatra kako su to obveze prema bankama za prethodno odobrene kredite i zajmove s obvezom otplate zajmova. To su obaveze s rokom otplate duljim od jedne godine za dugoročne kredite i slične zajmove različitih financijskih institucija. U bilanci su na poziciji C-2.

Obveze prema društvima povezanim sudjelujućim interesom za velika poduzeća uređena su prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća uređena su prema HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Prema HSFI 2 - Konsolidirani financijski izvještaji, „društvo povezano sudjelujućim interesom znači društvo u kojem drugo društvo ima sudjelujući udjel ili interes i nad čijom operativnom i financijskom politikom to drugo društvo vrši značajan utjecaj“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija u bilanci je C-3.

Obveze za zajmove, depozite i slično društava povezanih sudjelujućim interesom za velika poduzeća uređena su MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Obvezno je međusobne zajmove i obveze voditi odvojeno od kretanja i prijenosa koje proizlaze iz odnosa s drugim nepovezanim društvima. U bilanci se obveze nalaze na C-4.

Obveze za zajmove, depozite i slično za velika poduzeća usklađene su prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Za mala poduzeća usklađene su prema HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Uz obveze za zajmove pored glavnice dolazi i obveza za kamate. U bilanci pozicija obveza je C-5.

Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama za velika poduzeća usklađene su prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja, prema kojem „ako subjekt očekuje i može zahtijevati da se obveza na temelju postojećeg sporazuma o kreditu refinancira ili prolongira za najmanje dvanaest mjeseci nakon izvještajnog razdoblja, on tu obvezu razvrstava u dugoročne obveze čak i ako bi ona u suprotnom dospjela unutar kraćeg razdoblja“ (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća primjenjuju HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija obveze prema bankama nalazi se na C-6.

Obveze za predujmove usklađene su za velika poduzeća prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). To su stavke koje se iskazuju bez PDV-

a tj. u neto iznosu. Obveze po predujmu koje se protežu kroz nekoliko godina klasificiraju se u dugoročne obveze za predujmove. Pozicija u bilanci je C-7.

Obveze prema dobavljačima za velika poduzeća sukladne su s MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Obveze za mala poduzeća sukladne su HSFI 13 – Obveze, prema ovom standardu „obveza se priznaje kada je vjerojatno da će zbog podmirenja sadašnje obveze, doći do odljeva resursa iz poduzetnika i kada se iznos kojim će se ona podmiriti može pouzdano izmjeriti“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija u bilanci nalazi se na C-8.

Obveze po vrijednosnim papirima za velika poduzeća uređene su MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća uređena su HSFI 13 – Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Proizlaze od davatelja financijskih elemenata koje prilikom izdavanja klasificira kao financijsku obvezu, vlasnički vrijednosni papir i financijsku imovinu. Pozicija u bilanci je C-9.

Ostale dugoročne obveze za velika poduzeća usklađene su temeljem MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća usklađena su HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Obveze koje treba prikazati u bilanci uz prethodno navedene obveze mogu se još uvrstiti i obveze za kredite i obveze nastale po ugovorima o leasingu. Dospjeće kredita i zajmova treba biti duže od jedne godine. Iskazuju se na poziciji C-10 u bilanci.

Odgodena porezna obveza za velika poduzeća usklađena je prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća usklađena su HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Jurić (2022) smatra kako dugoročna obveza koja predstavlja porez na dobit koji će biti plaćen u sljedećem razdoblju. Porezna obveza može se priznati po stopi koju poduzetnik koristi, a moguće je primijeniti od 10% i 18%. Odgođena porezna obveza nalazi se na poziciji C-11. U Tablici 15 prikazane su kratkoročne obveze.

Tablica 15: Pozicije kratkoročnih obveza u bilanci

Oznaka pozicije	Naziv pozicije
D	KRATKOROČNE OBVEZE
1.	Obveze prema poduzetnicima unutar grupe
2.	Obveze za zajmove, depozite i slično poduzetnika unutar grupe
3.	Obveze prema društvima povezanim sudjelujućim interesom
4.	Obveze za zajmove, depozite i slično društava povezanih sudjelujućim
5.	Obveze za zajmove, depozite i slično
6.	Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama
7.	Obveze za predujmove
8.	Obveze prema dobavljačima
9.	Obveze po vrijednosnim papirima
10.	Obveze prema zaposlenicima
11.	Obveze za poreze, doprinose i slična davanja
12.	Obveze s osnove udjela u rezultatu
13.	Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji
14.	Ostale kratkoročne obveze
E	ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHODA BUDUĆEG RAZDOBLJA
F	UKUPNO-PASIVA
G	IZVANBILANČNI ZAPISI

Izvor: izrada autorice prema podacima iz (NN 144/20)

Kod kratkoročnih obveza dijelom su jednake pozicije kao i kod dugoročnih obveza koje su prethodno objašnjene. Kratkoročne obveze za velika poduzeća usklađene su prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Isto za obje vrste obveza je podjela na obveze prema poduzetnicima unutar grupe te poduzetnicima povezanim sudjelujućim interesom. Pozicije dugoročnih obveza od C-1 do C-9 jednake su pozicijama kratkoročnih obveza od D-1 do D-9 razlikuju se samo u vremenskom razdoblju na koje se obveza odnosi. Za dugoročne obveze je duže razdoblje od jedne godine dok je za kratkotrajne obveze kraće je do jedne godine.

Obveze prema zaposlenicima za velika poduzeća uređene su MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Odnose se na plaće zaposlenika koje nisu isplaćene za prethodnu godinu do 31. prosinca. Predstavljaju obvezu u iznosu neto plaće te poreza i doprinosa iz plaće. Obveza prema zaposlenicima nalazi se na poziciji D-10.

Obveze za poreze, doprinose i slična davanja za velika poduzeća uređene su prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 13 - Obveze, prema kojem „tekući porez za tekuće i prethodno razdoblje priznaje se kao obveza, u visini kojoj nije plaćen“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Obveza se stavlja na poziciju D-11.

Obveze s osnove udjela u rezultatu za velika poduzeća uređene su temeljem MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Obveze za mala poduzeća uređena su HSFI 13 - Obveze, prema ovom standardu „u vezi svog udjela u zajednički kontroliranoj imovini poduzetnik priznaje u vlastitim financijskim izvještajima svoj dio u nastalim obvezama u svezi s zajedničkim pothvatom“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Pozicija obveza s osnove udjela stavlja se na D-12.

Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji za velika poduzeća uređene su MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Na temelju HSFI 8 - Dugotrajna imovina namijenjena prodaji i prestanak poslovanja „je imovina čija će se knjigovodstvena vrijednost nadoknaditi putem prodaje (s tim da je ta prodaja vrlo vjerojatna), a ne putem korištenja“ (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Podatke o dugotrajnoj imovini potrebno je dodatno pojasniti u bilješkama uz financijske izvještaje. Pozicija obveze nalazi se na D-13.

Ostale kratkoročne obveze za velika poduzeća usklađene su prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja, prema kojem „ostale kratkoročne obveze ne podmiruju se u okviru redovitog poslovnog ciklusa, ali dospijevaju za podmirenje u roku od dvanaest mjeseci od izvještajnog razdoblja ili su prvenstveno namijenjene trgovanju“ (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). Mala poduzeća koriste HSFI 13 - Obveze (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22) na poziciju D-14.

3.2. Opis istraživanja i primijenjena metodologija

Prikupljeni su sekundarni podatci za deset uslužnih poduzeća i deset proizvodnih poduzeća prema veličini prihoda. Korišteni sekundarni podatci navedenih poduzeća odnose se na podatke iz financijskih izvještaja objavljenih za 2021. godinu, a prema podatcima Financijske agencije. Financijska agencija osim financijskih izvještaja pruža sljedeće poslovne informacije:

- a) „informacije o poslovanju poslovnih subjekata:
 - godišnji financijski izvještaji i dokumentacija
 - informacije o računima poslovnih subjekata
 - bonitetne informacije
- b) upisnik založnih prava
- c) informacije o ugovorenim koncesijama
- d) registar stvarnih vlasnika“ (<https://www.fina.hr/>).

Bilješke iz izvještaja o financijskom položaju uzete su prema Pravilniku o izmjenama i dopunama pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 95/16, 144/20) s mrežne stranice Narodnih novina. Podatci za poduzeća korištenih u analizi uzeti su iz Sudskog registra, a obuhvaćaju sljedeće izvještaje: godišnji izvještaj, revizorsko izvješće s priložima, bilješke, odluku o raspodjeli dobiti ili pokriću gubitka te godišnji financijski izvještaj po MSFI.

Za analizu podataka korišteni su podatci iz izvještaja o financijskom položaju (bilanca). Analiza se obavlja tako što se svaka bilješka iz bilance prvo teorijski opisuje i nakon toga povezuje s pozicijom u bilanci. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 95/16, 144/20) u skladu s Zakonom o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20) stupio je na snagu 1. siječnja 2021. godine. U analizi su upotrijebljene sve pozicije bilance u cilju dokazivanja postavljenih hipoteza.

3.3. Analiza sekundarnih podataka

U analizi sekundarnih podataka proveden je tablični pregled pozicija bilješki u dvije skupine. Prvi skup čine uslužna poduzeća dok su u drugom skupu predstavljena proizvodna poduzeća uz prikaz prisutnosti bilješki uz financijski izvještaj. U prvoj tablici za analizu uzeta su uslužna poduzeća i bilješke za svako poduzeće gdje se analizom utvrđuje koje su pozicije zajedničke i razlozi nepostojanja određenih bilješki. Bilješke za uslužna poduzeća prikazana su u Tablici 16.

Bilješke uz financijske izvještaje za promatrano razdoblje pokazuju stavke koje su uslužna poduzeća uvrstila u svoja financijska izvješća. Pod prvom pozicijom, općenito, uzeti su podatci o nazivu, adresi i državi osnivanja, sjedištu poduzeća, zatim pravni oblik poduzetnika i osobni identifikacijski broj. Prisutna je potpuna ispunjenost prve pozicije bilješki kod svih uslužnih poduzeća jer pozicija općenito podrazumijeva definirane informacije koje trebaju sadržavati bilješke uz financijski izvještaj.

Sljedeće stavke koje su obuhvaćene u bilješkama, a prikazane Tablicom 16, računovodstvene su politike, značajne računovodstvene prosudbe i procjene. Navedene su stavke za sva promatrana uslužna poduzeća ispunjene iz razloga što su navedene stavke osnova sastavljanja financijskog izvještaja i polazišne točke izrade financijskog izvještaja. Koliko su, nadalje, sadržajno ispunjeni uvjeti sastavljanja bilješki za pojedino prikazano poduzeće u velikoj mjeri ovisi o veličini poduzeća i vlasničkoj strukturi.

Promatrajući bilješke uslužnih poduzeća za poziciju vrijednosna usklađenja bilježi se polovična prisutnost kod dijela uslužnih poduzeća jer se navedena pozicija javlja kod poduzeća koja imaju sporna nenaplativa potraživanja te je zbog realnog iskazivanja potraživanja u bilanci potrebno provesti vrijednosno usklađivanje istih.

Kod pozicije rezerviranja za uslužna poduzeća vidljiva je velika prisutnost bilješki što se može pojasniti kroz obvezu koju imaju korisnici standarda financijskog izvještavanja za provedbu određenih rezerviranja kao što su: rezerviranja za jubilarne nagrade, rezerviranja za otpremnine radnika i rezerviranja za neiskorištene dane godišnjeg odmora.

Uslužna poduzeća za poziciju dugotrajna potraživanja i ostala imovina bilježe popunjenost navedene pozicije u bilješkama jer ukoliko se radi o poduzeću koje kupcima omogućava obročno plaćanje za izvršenu uslugu, tada se dio potraživanja koje se odnosi na razdoblje dulje od godine dana evidentira na dugotrajna potraživanja.

Tablica 16: Bilješke uslužnih poduzeća za 2021. godinu

	USLUŽNA PODUZEĆA									
NAZIV POZICIJE	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Općenito	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Računovodstvene politike	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Značajne računovodstvene prosudbe i procjene	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Prihodi od prodaje	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Amortizacija i umanjenje imovine	x	x	x		x	x	x	x	x	x
Troškovi osoblja	x	x	x		x	x		x	x	x
Informacije o segmentima				x						
Vrijednosna usklađenja			x			x	x		x	x
Rezerviranja		x	x		x	x	x	x	x	x
Financijski prihodi i rashodi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Oporezivanje	x		x		x				x	
Zarada po dionici										
Nematerijalna imovina	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Nekretnine, postrojenja i oprema	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ulaganja u ovisna društva	x				x					
Ulaganja u pridružena društva	x									
Ostala ulaganja	x						x			

Dugotrajna potraživanja i ostala imovina		x	x		x	x	x	x	x	x
Dugotrajna financijska imovina	x	x	x		x	x	x	x	x	x
Zalihe	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Potraživanja od kupaca	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ostala potraživanja			x	x		x		x		
Ostala kratkotrajna imovina	x		x		x	x	x	x	x	x
Novac i novčani ekvivalenti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Obveze po bankovnim kreditima	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Obveze prema dobavljačima, porezi i doprinosi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
Dugoročne obveze	x	x	x		x	x	x			
Najmovi (kao najmoprimac)				x			x	x		x
Ostale dugoročne obveze	x		x							
Rezerviranja	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Naknade za odlazak u mirovinu i ostale naknade			x	x	x	x	x	x	x	x
Uplaćeni i upisani kapital	x	x	x	x	x	x	x		x	
Rezerve fer vrijednosti	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ostale rezerve			x				x			
Zadržana dobit	x	x	x	x	x	x	x		x	x
Nekontrolirajući udjel u rezultatu ovisnih društava										
Poslovni odnosi s povezanim stranama	x	x	x			x				
Ugovorne obveze				x			x			

Nepredviđene obveze										
Financijski instrumenti i upravljanje rizicima	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Događanja nakon datuma bilance	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Izvor: izrada autorice prema podacima iz Sudskog registra i Fine za 2021. godinu.

Pozicije koje su većini poduzeća zajedničke su prihodi od prodaje, amortizacija, nematerijalna imovina, nekretnine, postrojenja i oprema. Razlog velike prisutnosti navedenih stavki je mogućnost odstupanja po pojedinim stavkama što je potrebno dodatno objasniti u bilješkama uz financijski izvještaj. Kod prihoda od prodaje moguća su odstupanja ukoliko nisu zadovoljeni svi uvjeti za priznavanje prihoda, za amortizaciju iskazuje se procijenjeni vijek trajanja i koja se imovina ne amortizira. Manje od polovine promatranih uslužnih poduzeća imaju bilješke za poziciju najmova iz razloga što ih je potrebno evidentirati samo kod poduzeća koja imaju opremu, pokretnine ili nekretnine u poslovnom najmu.

Pozicije koje su malo zastupljene ili uopće nisu zastupljene u bilješkama odnose se na informacije o segmentima, ulaganja u pridružena društva, ostale dugoročne obveze i ne kontrolirajući udjel u rezultatu ovisnih društava. Razlog smanjene prisutnosti navedenih stavki u bilješkama je prisutnost razlike u prirodi poslovanja uslužnih poduzeća te specifičnosti provođenja poslovnih aktivnosti.

Događanja nakon datuma bilance predstavljaju posljednju poziciju bilješki kod uslužnih poduzeća i popunjena su u potpunosti za sva analizirana poduzeća jer su poduzeća obvezna prema standardima financijskog izvještavanja objaviti navedenu poziciju.

Nakon tablice s usporedbom podataka za uslužna poduzeća slijedi Tablica 17 s usporedbom bilješki za proizvodna poduzeća prema podacima iz službenih izvještaja za odabrana poduzeća. Promatrajući sveobuhvatno bilješke uočena je znatna popunjenost stavki za proizvodna poduzeća. Stavke bilješki s kojima je potrebno započeti sastavljanje financijskog izvještaja proizvodna poduzeća su ispunila u cijelosti. Navedene stavke su opći podatci, računovodstvene politike te značajne računovodstvene prosudbe i procjene. Iskazivanje prihoda u bilješkama uz financijski izvještaj ima veliku ulogu kao jedna od temeljnih stavki izvještaja stoga je popunjenost prihoda od prodaje kod proizvodnih poduzeća potpuna.

Tablica 17: Bilješke proizvodnih poduzeća za 2021. godinu

NAZIV POZICIJE	PROIZVODNA PODUZEĆA									
	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U
Općenito	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Računovodstvene politike	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Značajne računovodstvene prosudbe i procjene	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Prihodi od prodaje	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Amortizacija i umanjenje imovine	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Troškovi osoblja	x	x	x	x	x	x		x	x	x
Informacije o segmentima	x				x					
Vrijednosna usklađenja	x	x			x		x		x	x
Rezerviranja	x	x	x	x		x	x	x	x	x
Financijski prihodi i rashodi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Oporezivanje	x		x	x					x	
Zarada po dionici	x	x		x	x					
Nematerijalna imovina	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Nekretnine, postrojenja i oprema	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ulaganja u ovisna društva	x	x		x	x					
Ulaganja u pridružena društva	x	x		x	x					
Ostala ulaganja	x			x	x		x			

Dugotrajna potraživanja i ostala imovina	X	X	X			X	X	X	X	X
Dugotrajna financijska imovina	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Zalihe	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Potraživanja od kupaca	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ostala potraživanja	X			X	X	X		X		
Ostala kratkotrajna imovina	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Novac i novčani ekvivalenti	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Obveze po bankovnim kreditima	X	X	X			X	X	X	X	
Obveze prema dobavljačima, porezi i doprinosi	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Dugoročne obveze	X	X	X	X	X	X	X			
Najmovi (kao najmoprimac)	X			X	X		X	X		X
Ostale dugoročne obveze	X				X					
Rezerviranja	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Naknade za odlazak u mirovinu i ostale naknade	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Uplaćeni i upisani kapital	X	X	X	X	X	X	X		X	
Rezerve fer vrijednosti	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ostale rezerve	X		X		X	X	X			
Zadržana dobit	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Nekontrolirajući udjel u rezultatu ovisnih društava	X				X					
Poslovni odnosi s povezanim stranama	X	X	X		X	X				
Ugovorne obveze	X	X	X	X	X	X	X			

Nepredviđene obveze	x				x					
Financijski instrumenti i upravljanje rizicima	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Događanja nakon datuma bilance	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Izvor: izrada autorice prema podacima iz Sudskog registra i Fina-e za 2021. godinu.

Pozicija vrijednosna usklađenja za proizvodna poduzeća prisutna je samo kod pojedinih poduzeća jer ako je predmet vrijednosnog usklađenja dugotrajna imovina u bilješkama je potrebno pojasniti razloge zbog kojih se provodi vrijednosno usklađenje.

U bilješkama proizvodnih poduzeća pozicija rezerviranja bilježi gotovo potpunu prisutnost kod svih analiziranih proizvodnih poduzeća. Uz obvezu rezerviranja kod određenih poduzeća potrebno je naglasiti i specifičnosti za rezerviranja sudskih troškova za sporove kod kojih se u slučaju kada se poduzeće javlja kao tuženik postoji velika vjerojatnost odljeva sredstava temeljem negativne procjene o ishodu spora.

Također, značajna popunjenost bilješki uz financijski izvještaj bilježi se kod stavki amortizacije, financijski prihodi i rashodi, nematerijalna imovina, nekretnine, postrojenja i oprema, dugotrajna financijska imovina i zalihe. Prisutnost navedenih bilješki u izvještajima očituje se iz razloga što su sastavni dio poslovanja poduzeća i na njima bilježimo promjene koje je potrebno dodatno navesti u bilješkama.

Neravnomjernost u stavkama bilješki proizvodnih poduzeća prisutna je kod vrijednosnih usklađenja, najmova, ostalih rezervi te poslovnih odnosa s povezanim stranama. Iskazivanje određenih stavki kod pojedinih proizvodnih poduzeća ovisi o potrebi za prezentiranjem u bilješkama iz razloga što se u bilješkama prezentiraju dodatne informacije koje nisu obuhvaćene u bilanci, računu dobiti i gubitka i ostalim financijskim izvještajima.

Prikazana proizvodna poduzeća razlikuju se po vlasničkoj strukturi i vrsti proizvodnje na kojoj temelje svoje poslovanje na osnovu toga razlikuju se i u sadržaju financijskih izvještaja gdje je zabilježena slaba angažiranost kod stavki informacije o segmentima, ostale dugoročne obveze, nekontrolirajući udjel u rezultatu ovisnih društava i nepredviđene obveze. Od deset analiziranih proizvodnih poduzeća samo su navedene stavke prisutne kod dva proizvodna poduzeća.

Zadnja pozicija bilješki za proizvodna poduzeća događanja nakon datuma bilance zastupljena je kod svih analiziranih uslužnih poduzeća. Događanja nakon datuma bilance predstavljaju obavezan element bilješki za mala poduzeća prema HSFI 4 - Događaji nakon datuma bilance (NN 86/15, 105/20, 9/21, 150/22). Velika poduzeća obvezna su temeljem MRS 10 - Događaji nakon izvještajnog razdoblja (Uredba Komisije (EZ) br. 1126/2008 i dalje). U bilješkama je potrebno navesti prirodu i financijski učinak značajnih događaja koji su nastupili nakon datuma bilance i nisu uključeni u račun dobiti i gubitka ili bilancu.

Nakon analize bilješki uslužnih poduzeća i proizvodnih poduzeća provodi se usporedba navedenih skupova. Utvrđeno je kako opći podatci, računovodstvene politike te značajne računovodstvene prosudbe i procjene iskazane su u svim, kako uslužnim tako i proizvodnim poduzećima, a odnose se na osnovne matične podatke poduzeća, opis vrste poslovanja poduzeća odnosno glavne aktivnosti kao i primijenjene računovodstvene politike kao podlogu za izradu i razumijevanje financijskih izvještaja.

Zalihe, dugotrajna materijalna i nematerijalna imovina zastupljene su u svim analiziranim poduzećima iz razloga različitih metoda priznavanja i obračuna istih što je neophodno pojasniti u bilješkama uz financijska izvješća. S obzirom da su za analizu korištena najuspješnija poduzeća razumljivo je kako su uslužna i proizvodna poduzeća iskazala zadržanu dobit. To istovremeno ne znači i obvezu iskazivanja oporezivanja te je samo kod manje od polovine poduzeća obuhvaćenih analizom evidentirana obveza oporezivanja.

Manji broj uslužnih i proizvodnih poduzeća dio su grupe i imaju iskazane transakcije s ovisnim društvima kao i ulaganja u ovisna društva. Navedena poduzeća u bilješkama iskazuju prirodu takvih transakcija i druge informacije o poslovnoj suradnji s ovisnim poduzećima potrebnih za razumijevanje financijskog položaja poduzeća. Obveze po bankovnim kreditima iskazane su u gotovo svim uslužnim poduzećima, kao i u većem broju proizvodnih poduzeća što znači kako su kreditno zaduženi, a u bilješkama je neophodno navesti osnovne karakteristike i svrhu zaduživanja, dospjeća obveza po kreditima kao i rizik od promjene kamatnih stopa.

4. Rasprava

U radu su korištena dva povezana metodološka pristupa:

1. napravljen je pregled i terminološko objašnjenje pozicija bilance te
2. analiza sekundarnih podataka s ciljem usporedbe i analize skupova poduzeća.

U radu su postavljene i istražene tri hipoteze. Hipoteza H1 se prihvaća temeljem analize relevantne literature i zakonskih propisa. Prema MRS 1 - Prezentiranje financijskih izvještaja „bilješke sadrže informacije kao dopunu onima koje su prezentirane u bilanci, izvještaju o dobiti, izvještaju o promjeni glavnice i izvještaju o novčanom tijeku. Bilješke daju tekstualne opise ili podzbrojeve stavki objavljenih u tim izvještajima i informacije o stavkama koje ne ispunjavaju uvjete za priznavanje u tim izvještajima.“ Prema navedenom standardu, u točki 105., točno je naznačen redoslijed po kojem se uobičajeno prezentiraju bilješke, koji pomaže korisnicima u razumijevanju financijskih izvještaja i uspoređivanju njih s financijskim izvještajima drugih subjekata (NN 136/09).

Sadržaj bilješki uz financijska izvješća definiran je standardima i procedurama, kao što je i kod forme za sastavljanje financijskog izvještaja definiran opseg bilješki, ali ne i forma bilješki te su odstupanja moguća, ali mogu biti minimalna. Primjer navedenog očituje se kod bilješki uz financijska izvješća, gdje postoji mogućnost korištenja grafičkog prikaza i tablice kako bi se povećala učinkovitost izvještaja.

Analizom uslužnih i proizvodnih poduzeća uočena je ispunjenost uvjeta po zadanim normama iz standarda prema kojem određeno poduzeće sastavlja svoje financijske izvještaje, odnosno bilješke uz financijske izvještaje. Promatrana poduzeća tako imaju popunjene podatke u bilješkama: o nazivu poduzeća, adresi poduzeća, državi osnivanja, sjedištu poduzeća, zatim pravni oblik poduzetnika i osobni identifikacijski broj, računovodstvene politike te značajne računovodstvene prosudbe i procjene.

Kada je riječ o hipotezi H2 situacija je složenija, jer postoje određena pravila i procedure. Crnković i dr. (2008) smatraju kako promjena računovodstvene politike za sobom nosi i dodatne procedure i izmjene te se stoga ne preporuča, ali je moguća u određenim uvjetima što je dodatno pojašnjeno u završnom radu.

Analiza pokazuje kako promatrana poduzeća u razdoblju na koje se odnose financijski izvještaji nisu imala promjene u računovodstvenim politikama te ih nisu ni objavljivala u bilješkama uz financijske izvještaje. Hipoteza H2 potvrđena je budući je utvrđeno kako je promjenu računovodstvene politike potrebno objaviti u bilješkama u slučaju kada za nju nastane razlog uvjetovan Hrvatskim standardom financijskog izvještavanja ili Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja.

Završno se navodi kako i Ramljak (2009) naglašava da zahtjevi glede sadržaja bilješki nisu do kraja jedinstveni budući se u Hrvatskoj koristi sustav temeljen na Međunarodnim standardima financijskog izvješćivanja i Hrvatskim standardima financijskog izvješćivanja. Prilikom izrade HSFI vodilo se računa o IV. Direktivi EU pa su kod korisnika koji primjenjuju HSFI, bilješke dijelom prilagođene zahtjevima IV. Direktive EU te uvjetima i zahtjevima navedenim u HSFI. Poduzetnici koji primjenjuju MSFI nisu obvezni poštivati IV. Direktivu, a to znači i zahtjeve glede bilješki. Prethodno navedenim dodatno je potvrđena hipoteza H3.

Pregledom analize kod 20 promatranih poduzeća utvrđeno je kako su prema opsegu bilješki sva poduzeća ispunila financijske izvještaje, dok su kod forme uočene razlike kod svih poduzeća je različit pristup prezentacije gdje određena poduzeća koriste tablične preglede, pojedina poduzeća koriste grafikone te poneki imaju ilustracije u financijskim izvještajima. Isto tako uočena su poduzeća koja nisu primijenila navedene dodatne načine prezentacije bilješki kako bi povećale učinkovitost izvještaja.

Provedenom analizom u radu potvrđene su hipoteze H1 i H3, dok je promjena računovodstvene politike podložna dodatnim uvjetima jer je i definirana propisanim standardom. Može se zaključiti kako je hipoteza H2, također, potvrđena jer postoje uvjeti pod kojima se mijenjaju računovodstvene politike, ali se to ne preporuča.

5. Zaključak

Bilješke uz financijske izvještaje kao izvještaj koji je dio godišnjih financijskih izvještaja sve više dolazi do izražaja uz ostale osnovne izvještaje koji obuhvaćaju izvještaj o financijskom položaju (bilanca), račun dobiti i gubitka, izvještaj o ostaloj sveobuhvatnoj dobiti, izvještaj o novčanim tokovima i izvještaj o promjenama kapitala. Svrha rada bila je analiza bilješki uz financijske izvještaje kako bi se utvrdila važnost sastavljanja bilješki u odnosu na ostale izvještaje.

Provedena analiza podataka služi u svrhu razrade strukture i sadržaja bilješki uz financijski izvještaj. Korištena metoda analize predstavlja potragu za povezanosti između bilješki uz financijska izvješća i bilance. Uspoređeni su podatci iz financijskih izvještaja poduzeća s podacima koje su poduzeća u obvezi uvrstiti u svoje izvještaje. Doprinos i važnost rada prikazana je kroz pojašnjenje stavki iz financijskih izvještaja koje nisu dovoljno obrazložene unutar samog izvještaja. Dolazi se do spoznaje kako poduzeća velikim dijelom ispunjavaju zakonske okvire i pridržavaju se pravila sastavljanja financijskih izvještaja. Metoda analize obuhvatila je prvih dvadeset poduzeća prema kriteriju najvećih prihoda.

U trećem poglavlju rada dan je pregled bilješki uz financijska izvješća. U pregledu bilješki uzeti su podatci iz bilance i napravljeno je pojašnjavanje svake pozicije bilance pojedinačno te povezano s oznakom pozicije u bilanci. Također je kreiran pregled bilješki u svrhu nadogradnje teorijskog dijela rada, a vezano uz strukturu i sadržaj bilješki uz financijska izvješća što je tema i cilj završnog rada. U poglavlju 3.1. napravljen je opis bilješki pomoću naziva pozicije i povezivanje s oznakom pozicije.

Pored analize bilješki provedena je i usporedba poduzeća prema kriteriju najvećih prihoda u Republici Hrvatskoj na osnovu službenih izvješća iz Financijske agencije za 2021. godinu, korištenjem internetskog servisa info.biz. Usporedba poduzeća obuhvaća analizu bilješki iz financijskih izvještaja kako bi se utvrdile moguće razlike i/ili podudaranja u bilješkama kod proizvodnih poduzeća u odnosu na uslužna poduzeća. Prikupljeni su sekundarni podatci za deset uslužnih poduzeća i deset proizvodnih poduzeća prema veličini prihoda.

Prema provedenoj analizi vidljive su pozicije koje su većini poduzeća zajedničke: prihodi od prodaje, amortizacija, nematerijalna imovina, nekretnine, postrojenja i oprema.

Nasuprot navedenom, došlo se do spoznaje oko pozicija koje su malo zastupljene ili uopće nisu zastupljene u bilješkama, a to su: informacije o segmentima, ulaganja u pridružena društva, ostale dugoročne obveze i ne kontrolirajući udio u rezultatu ovisnih društava.

Budući da se kroz Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja određuje i definira sadržaj i struktura bilješki može se s sigurnošću reći kako je uloga bilješki kao financijskog izvještaja važna i značajna u ukupnom skupu godišnjih financijskih izvještaja. Bilješke sa sigurnošću ispunjavaju svoj cilj u financijskom izvještaju budući da se sastavljaju prema Zakonu o računovodstvu, primjenom standarda financijskog izvještavanja i ostalim odredbama pravilnika.

Analizom podataka, na teorijskoj i empirijskoj osnovi (temeljem sekundarnih podataka), implicirani su određeni zaključci koji imaju određena ograničenja vezano uz dostupnost podataka i detaljniju analizu istih. Radom je utvrđeno kako se kod bilješki ograničenja ogledaju kroz sadržaj bilješki budući da svako poduzeće kombinira stavke izvještaja prema svojim obvezama, jer su propisani uvjeti za mala, srednja i velika poduzeća.

Doprinos rada temelji se na prepoznavanju potrebe za dodatnim analizama i empirijskim istraživanjima oko predstavljene teme rada, gdje ostaje prostor za oblikovanje i definiranje sadržaja i strukture bilješki. Također, uočen je potencijal u razvoju programske podrške kod sastavljanja bilješki čime bi se ujedno smanjila nesigurnost kod izrade istih. Ukoliko bi se ova (ili slična) analiza podataka koristila u druge svrhe potrebno je obratiti pozornost kako dobiveni podatci nisu sveobuhvatni i ne pružaju pregled cjelovitog poslovanja što predstavlja dodatno ograničenje u istraživanju, ali i temelj za buduća opsežnija istraživanja.

Literatura

1. Alexander, D., Nobes, C., (2010) *Financijsko računovodstvo*, MATE, četvrto izdanje
2. Anthony, R. N., Reece, J. S. (2004). *Računovodstvo – Financijsko i upravljačko računovodstvo* (prijevod), Zagreb, RRiF plus
3. Belak, V., Božina, A., Brkanić, V., Cirkveni Filipović T., Dremel, N., Guzić, Š., Jurić, Đ., Markota, Lj., Turković Jarža, L., Vuk, J. (2018) *Računovodstvo poduzetnika*, Zagreb, RRiF-plus
4. Cirkveni Filipović, T., (2020) *Hrvatski računovodstveni sustav HSFI, MRS, MSFI i tumačenja*, Zagreb, RRiF
5. Crnković, L., Martinović, J., Mijoč, I., (2008) *Financijsko računovodstvo*, Osijek, Ekonomski fakultet u Osijeku
6. Danos, P., (1994) *Introduction to financial accounting*, Eugene A. Imhoff, 2nd ed Burr Ridge ; Boston ; Sydney : Irwin, cop.
7. Domazet, T. (2006) *Međunarodni standardi financijskog izvješćivanja*, Zagreb, Zgombić & Partneri
8. Dražić-Lutinsky, I., Gulin, D., Mamić-Sačar, I., Tadijančević, S., Tušek, B., Vašiček, V., Žager, K., Žager, L., (2010) *Računovodstvo*, Zagreb, HZRFD
9. Edmonds, T., McNair, F., Milam, E., Olds, P., (2000) *Fundamental financial accounting concepts*, Boston [etc.] : Irwin : McGraw-Hill
10. Gulin, D., Perčević, H., Tušek, B., Žager, L., (2012) *Poslovno planiranje, kontrola i analiza*, Zagreb, HZRFD
11. Gulin, D., Perčević, H., (2013) *Financijsko računovodstvo – izabrane teme*, Zagreb, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
12. Hladika, M., Matovina, H., Perčević, H., (2017) *Računovodstvo financijskih instrumenata*, Zagreb, HZRFD
13. Jurić, Đ. (2022) *Sastavljanje Bilance na dan 31. prosinca 2021. godine*, Zagreb, RRiF
14. Marjanović Kavanagh, I. (2021) *Sastavljanje financijskih i poreznih izvještaja za 2020. godinu za poduzetnike*, Zagreb, RRiF
15. Parać, B., (2013) *Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje*, Zagreb, M.E.P. Consult
16. Rakijašić, J., (2021) *HSFI – Hrvatski standardi financijskog izvještavanja i računovodstveni propisi*, Zagreb, Teb

17. Ramljak, B. (2009) *Upotrebljivost bilješki uz financijske izvještaje*, Računovodstveno – financijske informacije, 54 (3) str. 26
18. Ross, S., (2012) *Fundamentals of corporate finance* , McGraw-Hill Education
19. Subramanyam, K. R. (2014) *Financial statement analysis* / K. R. Subramanyam, John J. Wild Boston [etc.] : McGraw-Hill/Irwin
20. Van Greuning, H., (2006) *Međunarodni standardi financijskog izvještavanja*, Zagreb, MATE
21. Van Horne, James C., Wachowicz, J., M., (2002) *Fundamentals of financial management* / 8th ed, Englewood Cliffs : Prentice Hall
22. White, G. I., Sondhi, A. C., Fried D. (2003) *The analysis and use of financial statements* Hoboken : John Wiley & Sons, Inc.
23. Zgombić, H., (2008) *Hrvatski standardi financijskog izvještavanja – HSFI*, Zagreb, Zgombić & Partneri
24. Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever Mališ, S., Ježovita, A., Žager, L., (2017) *Analiza financijskih izvještaja*, Zagreb, HZRFD
25. Žager, K., Mamić Sačer, I., Sever Mališ, S., Ježovita, A., Žager, L., (2017) *Analiza financijskih izvještaja*, Zagreb, HZRFD prema Wohe, G. (1987) *Bilanzierung und Bilanzpolitik*, Munchen, Verlag Vahlen

Mrežne stranice:

1. Eur-lex. (2008) Uredba komisije (EZ) br. 1126/2008. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_12_150_2328.html [pristupljeno 3. ožujka 2023].
2. Eur-lex. (2019) Službeni list Europske unije. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32019R2104> [pristupljeno 1. travnja 2023].
3. Eur-lex. (2022) Službeni list Europske unije. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R2104&from=EN> [pristupljeno 20. svibnja 2022].
4. Eur-lex. (2023) Službeni list Europske unije. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A02008R1126-20230101> [pristupljeno 6. ožujka 2023].

5. Eur-lex. (2022) Službeni list Europske unije. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2022:068:FULL&from=EN> [pristupljeno 12. listopada 2022].
6. Europa.eu. (2014) Revizija financijskih izvještaja poduzeća. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/company-reporting-and-auditing/auditing-companies-financial-statements_hr [pristupljeno: 9. svibnja 2022].
7. FASB.org. (2022) Accounting standards updates issued. Dostupno na: <https://www.fasb.org/page/PageContent?pageId=/standards/concepts-statements.html> [pristupljeno: 12. lipnja 2022].
8. IFRS. (2022) Odbor za međunarodne računovodstvene standarde. Dostupno na: <https://www.ifrs.org/groups/international-accounting-standards-board/> [pristupljeno: 27. svibnja 2022].
9. FINA. (2022) Infobiz. Dostupno na: <https://infobiz.fina.hr/Login?ReturnUrl=%2> [pristupljeno: 17. listopada 2022].
10. FINA. (2023) Poslovne informacije i financijski izvještaji. Dostupno na: <https://www.fina.hr/poslovne-informacije-i-financijski-izvjestaji> [pristupljeno 16. veljače 2023].
11. Narodne novine. (2009) Odbor za standarde financijskog izvještavanja. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_136_3312.html [pristupljeno 17. studenog 2022].
12. Narodne novine. (2015) Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_08_86_1709.html [pristupljeno 7. ožujka 2023].
13. Narodne novine. (2016) Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_10_95_2052.html [pristupljeno 2. travnja 2023].
14. Narodne novine. (2020) Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_09_105_1968.html [pristupljeno 31. ožujka 2023].
15. Narodne novine. (2020) Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_12_144_2771.html [pristupljeno 20. siječnja 2023].

16. Narodne novine. (2022) Odluka o izmjenama i dopuni Odluke o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_12_150_2328.html [pristupljeno 1. ožujka 2023].
17. Odbor za standarde financijskog izvještavanja. (2015) Odluka o objavljivanju Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja. Dostupno na: https://www.osfi.hr/Uploads/1/2/136/137/Hrvatski_standardi_financijskog_izvjestavanja.pdf [pristupljeno 29. ožujka 2023].
18. Odbor za standarde financijskog izvještavanja. (2020) Odluka o izmjenama i dopunama odluke o objavljivanju HSFI. Dostupno na: <https://www.osfi.hr/Default.aspx?sid=137&p=1&salt=3610> [pristupljeno: 14. srpnja 2022].
19. Revizija.hr. (2021) Godišnji financijski izvještaji. Dostupno na: (<https://www.revizija.hr/o-nama/planovi-i-financijski-izvjestaji/godisnji-financijski-izvjestaji/24>) [pristupljeno: 2. lipnja 2022].
20. Scholar.hr. (2019) Analiza financijskih izvještaja. Dostupno na: https://scholar.google.hr/scholar?start=10&q=bilje%C5%A1ke+uz+financijska+izvje%C5%A1%C4%87a&hl=hr&as_sdt=0,5 [pristupljeno: 10. travnja. 2022].
21. Sudski registar. (2022) Ministarstvo pravosuđa. Dostupno na: <https://sudreg.pravosuđe.hr/registar/f?p=150:1> [pristupljeno: 10. listopada 2022].
22. Zakon.hr (2004) Zakon o porezu na dobit. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit> [pristupljeno 15. ožujka 2023].
23. Zakon o računovodstvu (NN [78/15](#), [134/15](#), [120/16](#), [116/18](#), [42/20](#), [47/20](#).) pročišćeni tekst. Dostupno na www.zakon.hr [pristupljeno: 14. travnja 2022].
24. Zakon.hr. (2018) Zakon o reviziji. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/417/Zakon-o-reviziji> [pristupljeno: 15. srpnja 2022].
25. Zakon.hr. (2018) Zakon o zaštiti neobjavljenih informacija s tržišnom vrijednosti. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/1017/Zakon-o-za%C5%A1titi-neobjavljenih-informacija-s-tr%C5%BEi%C5%A1nom-vrijednosti> [pristupljeno: 15. veljače 2023].
26. Zakon o trgovačkim društvima. (1993) Odluka o proglašenju zakona o trgovačkim društvima. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1993_12_111_2133.html [pristupljeno 28. ožujka 2023].

Popis slika

Slika 1: Korisnici financijskih izvještaja	8
Slika 2: Povezanost financijskih izvještaja i korisnika	9
Slika 3: Temeljni financijski izvještaji	17

Popis tablica

Tablica 1: Pozicije aktive u bilanci	26
Tablica 2: Pozicije u bilanci pod materijalnom imovinom	29
Tablica 3: Pozicije u bilanci pod dugotrajnom financijskom imovinom	31
Tablica 4: Pozicije potraživanja u bilanci	34
Tablica 5: Pozicije kratkotrajne imovine u bilanci	35
Tablica 6: Pozicije potraživanja kratkotrajne imovine	37
Tablica 7: Pozicije kratkotrajne financijske imovine u bilanci	39
Tablica 8: Plaćeni troškovi budućeg razdoblja (obračunati prihodi)	40
Tablica 9: Pozicije pasive u bilanci	40
Tablica 10: Pozicije rezerve fer vrijednosti u bilanci	42
Tablica 11: Pozicije zadržane dobiti u bilanci	43
Tablica 12: Pozicije dobiti ili gubitka u bilanci	44
Tablica 13: Pozicija rezerviranja u bilanci	44
Tablica 14: Pozicije dugoročnih obveza u bilanci	46
Tablica 15: Pozicije kratkoročnih obveza u bilanci	49
Tablica 16: Bilješke uslužnih poduzeća za 2021. godinu	53
Tablica 17: Bilješke proizvodnih poduzeća za 2021. godinu	57